

וְחָג שִׁבְעָה
הַשָּׁבוּעָה לְךָ
בְּכוֹרֵי
לְעֵזֶר הַטָּיִם
וְחָג הָאֶסִּיף
הַיְדוּשָׁה הַשְּׁנִיָּה

שבועות לך, בב

דפי לימוד לשבועות
בהשראת שמות החג

לע"נ ציפורה דבורה קרוניץ
בת ר' יוסף הלוי וחנה (יושפה) ז"ל

לכל איש יש שם.
גם לחגים יש שם.
וממש כמו אצלנו בני האדם השמות משקפים תכונות או חלומות של מעניקי השמות
כך הדבר גם בחגים.
השמות השונים מאפשרים לאנשים שונים להתחבר למופעים השונים של החג.
בכורים, שבועות ומתן תורה הם נקודות השקה לרבדים שונים של החג.
הלואי ונזכה להכיל מהם ומתמקדים להעשרת עולמנו.

הרב דוד סתיו

יו"ר ארגון רבני צהר

בקשנו מכל כותבת או כותב לבחור אחד משמות החג, ולצאת למסע בעקבותיו:

- הרב ד"ר אברהם סתיו { חג מתן תורה } 5
הרבנית יפית קליימר { חג השבועות } 10
הדסה בן ארי { חג הביכורים } 15
ד"ר צחי כהן { חג הקציר } 21
ענת אייזנר { לימוד משפחתי לצעירים } 29
מגילת רות 33

קראו את **הפסקה הראשונה** של כל אחד מארבעת המאמרים.

היא תיתן לכם קריאת כיוון לסגנון דף הלימוד ותוכנו.

בחרו את הדף המתאים לכם.

לימוד ושיח מובנה - למדו את דף הלימוד בו בחרתם, בעזרת המהלך

המחשבתי אותו יצר הכותב, בקבוצות או במליאה.

לימוד חופשי - החוברת כ'בנק מקורות': בחרו מקור אחד (או יותר) מתוך

החוברת ולמדו אותו באופן חופשי ואסוציאטיבי ללא הקשרו בדף הלימוד.

כיצד להשתמש בחוברת הלימוד?

♦ **עריכה:** יוכי נדבצקי ♦ **הפקה:** אסתי וולפסון ♦ **עיצוב:** סטודיו הילה שטרן

תיקון (שבועות) מתחיל כאן...

המילה 'תיקון' רלוונטית וכואבת השנה במיוחד. ברחובות וברשתות קונפליקט חברתי קורע ומתמשך, מועקה ותחושות מורכבות. בחרנו בלימוד זה לחזור בפשטות אל המקומות בהם היינו אחד, כמו זוג בטיפול המבקש להיזכר ברגעי האהבה וההכרות הראשונים. לימוד בחברותא מתוך חג השבועות, כאשר הלימוד עצמו הוא - האחדות, ההקשבה הריפוי, ומתוך אמונה שלמה שאפשר לתקן.

יום אחד, חמש שמות (לפחות)!

בשלושה שמות קראה לו התורה (שבועות, ביכורים, וקציר), אחד קראו לו החכמים במשנה (עצרת), ובספרות התלמודית נקבע כי יום זה הוא יום מעמד הר סיני (זמן מתן תורתנו).

זה אינו רק שו"י סמנטי אלא חמש מהויות שונות.

כך ניתן להרגיש באופן מוחש כי ה'מסע' שעשה חג שבועות מחג חקלאי שבמרכזו הבאת הביכורים אל חג 'מתן תורה' סביב מוקד דתי מובהק, הינו שינוי מהפכני באופי ובזהות חג השבועות.

כי שם הוא מתווה, הוא עבר ועתיד, השם לוכד מהות מסוימת ומקפל תחתיו סיפור. וככה הוא קורא לנו להקשיב בכל פעם לקריאה שונה, המזמינה דגשים, שפה ורעיונות שונים.

בחוברת תוכלו למצוא ארבע קריאות בשמות החג כהשראה, התבוננות רחבה היכן מהות זו פוגשת אותנו: מהם הביכורים שלנו, איך נותנים תורה, מה הייתם אתם מעוניינים לקצור,

ובנוסף בונים - הצעה ללמוד משפחתי רב גילאי.

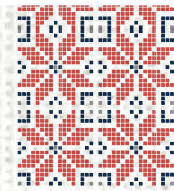
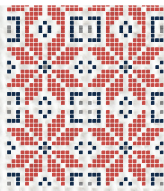
אנו מאחלים לנו שבלילה זה תהא התורה לנו עץ חיים, מְחַיֶּה, מתחדש ומאחד.

אמן.

אלא מתוך	אין ישראל נגאלים
עשרה בני אדם	לא מתוך הצער
שהם יושבים זה אצל זה	ולא מתוך השעבוד
והיה כל אחד ואחד מהם	ולא מתוך הטלטול
קורא ושונה עם חברו	ולא מתוך הטירוף
וקולם נשמע	ולא מתוך הדוחק
// אליהו זוטא יד	ולא מתוך שאין להם מזונות.

יוכי נדבצקי

צוות ביכורי בית, שבועות, תשפ"ג

חג מתן תורה

יְיָ אֱלֹהֵינוּ הָיָה לָנוּ חֵן וְחַסְדֵּינוּ
לִפְנֵי מַלְאָכָיו הַקְּדוֹת

(מתוך תפילות החג)

הרב ד"ר אברהם סתיו :: מחבר ספרי הלכה ועיון ומבקר תרבות בעיתון 'מקור ראשון'.

שבועות הוא לא 'חג התורה'. התורה כשלעצמה היא לא הנושא שלו. שבועות הוא 'חג מתן תורה'. הוא מציין את הרגע שבו מתחולל תהליך של נתינת תורה. זה יכול לקרות כשמישהו אחר נותן לי תורה, ויכול לקרות כשאני נותן תורה למישהו אחר. זהו רגע מאד עמוק, מפגש שאדם נכנס אליו כשהוא אחד ויוצא ממנו אחר. לפעמים זהו רגע חד-פעמי, דרמטי, כמו בהליך של גיור או בשיעור או סדנה משני-חיים. ולפעמים תהליך יומיומי, קצת אפור, שרק במבט לאחור אפשר לראות שהתרחש בו משהו.

תורה היא לא גוף ידע. ידע זה דבר שמלמדים. אבל תורה היא משהו שנותנים. סט של כללים לחיים, נקודות מבט, ערכים ועקרונות, שמישהו אחד מבקש להנחיל למישהו אחר. בתקווה שהם ייצרבו במקבל לאורך זמן, 'אל תטוש תורת אמך'.

לפעמים אני תוהה: האם זה אפשרי בכלל? כיצד אפשר בכלל ליצור שינוי פנימי אצל אדם אחר? ומהצד השני, האם אנחנו יכולים להשתנות? האם יש לנו סיכוי לקבל תורה? נסו לחזור לרגע או תקופה כזו, שבה קיבלתם ממישהו תורה. מה הייתה אותה תורה? מה גרם לכם לקבל אותה?

קולות וברקים ובשמים - איך נותנים תורה?

יהודה עמיחי מתאר את התהליך של מתן תורה, כפי שקרה בינו לבין אבא שלו:

יהודה עמיחי / עשרת הדברות

אָבִי הָיָה אֱלֹהִים וְלֹא יָדַע. הוּא נָתַן לִי
אֶת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת לֹא בְרַעַם וְלֹא בְזַעַם, לֹא בְּאֵשׁ וְלֹא בְּעָנָן
אֶלָּא בְּרַפּוּת וּבְאַהֲבָה. וְהוֹסִיף לְטוֹפִים וְהוֹסִיף מְלִים טוֹבוֹת,
וְהוֹסִיף "אָנָּה" וְהוֹסִיף "בְּבִקְשָׁה". וְזָמַר זְכוֹר וְשָׁמֹר
בְּנִגּוּן אֶחָד וְהִתְחַנֵּן וּבִכָּה בְּשִׁקְטָא בֵּין דְּבַר לְדְבַר,
לֹא תִשָּׂא שֵׁם אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא, לֹא תִשָּׂא, לֹא לְשׁוֹא,
אָנָּה, אֵל תַּעֲנֶה בְּרַעַב עַד שֶׁקָּרָה. וְחִבֵּק אוֹתִי חֶזֶק וְלֶחֶשׁ בְּאֲזְנִי,
לֹא תִגְנוֹב, לֹא תִנָּאֵף, לֹא תִרְצַח. וְשֵׁם אֶת כָּפוֹת יָדָיו הִפְתּוּחוֹת
עַל רִאשֵׁי בְּבִרְכַּת יוֹם כְּפוּר. כִּבֵּד, אָהֵב, לְמַעַן יִצְרִיכוּן יָמֶיךָ
עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. וְקוֹל אָבִי לָבָן כְּמוֹ שֶׁעַר רִאשׁוֹ."

מתוך 'מלון הורי', פתוח סגור פתוח. שוקן, 1998.

יהודה עמיחי כותב על 'רכות ואהבה' שליוו את מתן התורה של אביו. אבל בין השורות של הטקסט עולות תחושות נוספות. האבא לא רק מלטף ומחבק אלא גם בוכה ומתחנן.

✠ מדוע הוא עושה זאת? מניין מגיעים החרדה וחוסר-האונים? האם יוצא

לנו לחוש כך ביחס למישהו? האם מישהו חרד כך עלינו?

עמיחי יוצר ניגוד מפורש בין הדרך שצעד בה אביו לאופן שבו ספר שמות מתאר את מתן התורה לישראל:

שמות יט, טז-יט (פרשת יתרו)

(טז) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיט הַבֶּקָר וַיְהִי קִלְת וּבְרָקִים וַעֲנָן כָּבֵד עַל הָהָר וְקָל שֹׁפָר חָזַק מְאֹד וַיִּתְּחַד כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה: (יז) וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם לִקְרַאת הָאֱלֹהִים מִן הַמַּחֲנֶה וַיִּתְּצֻבוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר: (יח) וְהָרָסִי עֲשֹׂן כָּלֹּ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו ה' בָּאֵשׁ וַיַּעַל עֲשֹׂנוּ כְּעֹשֶׁן הַכֹּבֶשֶׂן וַיִּתְּחַד כָּל הָהָר מְאֹד: (יט) וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחֹזֵק מְאֹד מִשָּׁה יִדְבֹּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל:

✠ מהי האווירה שאותה משדרים הפסוקים?

✠ אילו רגשות משחקים פה תפקיד? מה גורם להם? ולמה הם דרושים במעמד מתן תורה?

✠ האם יכול היה להיות אחרת? איך היינו מדמיינים, לולא הפסוקים הללו, מעמד של מתן תורה?

למעשה, כבר בדברי חז"ל אפשר למצוא תיאורים קצת אחרים. יש מנהג קדום מאד לקשט את בתי הכנסת לקראת חג השבועות בפרחים ובענפי-ירק. המנהג מבוסס על מסורת שלפיה הר סיני התכסה בירק לקראת מתן תורה. בפרט, נהגו להשתמש בצמחים המפיצים ריח טוב, משום דברי המדרש:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד ב

אמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב [=מהו שכתוב] 'לחיי כערוגת הבושם' - כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נתמלא כל העולם כולו בשמים:

✠ קולות וברקים או ירקות ובשמים? האם התיאורים של חז"ל סותרים את פשטי המקראות או משלימים אותם? ומהי משמעות העובדה שבתורה שבכתב אין שום רמז לפרחים ולבשמים, ואלו מופיעים לראשונה רק בתורה שבעל פה ובמסורות עממיות?

דבש ומרורים - איך מקבלים תורה?

מתן תורה הוא לא אירוע חד פעמי אלא חוויה תרבותית מתמשכת. "כל המלמד תורה את בן בנו - מעלה עליו הכתוב כאילו קיבלה מהר סיני". ממילא התיאורים השונים של מעמד הר סיני יכולים ליצור גם תנועות שונות של לימוד.

מחקרים מראים בעקביות מזה שנים רבות שקיים קשר בין הנאה לזיכרון. ככל שתלמיד נהנה יותר מן הלימוד, כך סביר יותר שהתוכן ייחרט במוחו. אינספור תכניות פדגוגיות במשרד החינוך נוצרו על בסיס ההנחה הזו, וכך כתב גם רבי אברהם מסוכטשוב:

הקדמת האגלי טל

שמעתי קצת בני אדם טועין מדרך השכל בעניין לימוד תורתנו הקדושה, ואמרו כי הלומד ומחדש חידושים ושמח ומתענג בלימודו, אין זה לימוד התורה כל-כך לשמה כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה, אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו.

ובאמת זה טעות מפורסם. ואדרבא, כי זה היא עיקר מצוות לימוד התורה, להיות שש ושמח ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעין בדמו. ומאחר שנהנה מדברי תורה, הוא נעשה דבוק לתורה.

התיאור של דברי התורה שנבלעים בדמו של הלומד מזכיר את המנהג המתואר בשיר של יהושע סובול:

אצלנו בכפר טודרא / יהושע סובול

אצלנו בכפר טודרא, שבלב הרי האטלס,
היו לוקחים את הילד שהגיע לגיל חמש.
כתר פרחים עושים לו, אצלנו בכפר טודרא.
כתר בראש מלבישים לו, שהגיע לגיל חמש.
כל הילדים ברחוב חגיגה גדולה עורכים לו,
שהגיע לגיל חמש, אצלנו בכפר טודרא.
ואז את חתן השמחה, שהגיע לגיל חמש,
אצלנו בכפר טודרא, מכניסים לבית הכנסת.
וכותבים על לוח של עץ בדבש מא' ועד ת' את כל האותיות בדבש
ואומרים לו: חביבי, לקק!
והייתה התורה שבפה מתוקה כמו טעם של דבש.

היופי במנהג, שבבית הספר של ילדי נוהגים בו עד היום, הוא בקישור הפיזי, הישיר, בין הדבש והתורה. המתקוות של התורה היא הנחת מוצא שמוטמעת בגופו של הילד כבר במפגש עם המרכיבים הכי בסיסיים שלה, אותיות האלף-בית. מה שמעורר את השאלה:

מה היחס בין הנחת המוצא הזה, לחוויות בוגרות ומורכבות יותר של לימוד?

האם אנחנו מנסים 'לעבוד' על הילד? או דווקא לשקף לו אמת עמוקה?

ניגוד חזק לדבש המתוק של סובול אפשר למצוא אצל חנינא, מגיבורי העונה השנייה של 'שטיסל', שרוחמי מציצה ורואה אותו דוחס לפיו כפות גדושות אבקת קפה שחור כדי שהגוף יחזיק מעמד ויוכל להמשיך ללמוד. ואכן לא קשה בכלל למצוא בדברי חז"ל גישה שונה לחלוטין לתהליך הלימוד. נציץ רק בכמה דוגמאות מתוך רבות:

ילקוט שמעוני קהלת רמז תתקסח

"אף חכמתי עמדה לי", אמר רבי חנינא בר פפא תורה שלמדתי באף [=בקושי, בכעס] נתקיימה לי.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף סג עמוד ב

אמר ריש לקיש: מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה - שנאמר: זאת התורה אדם כי ימות באהל.

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף כב עמוד א

"קווצותיו תלתלים שחורות כעורב" - במי אתה מוצאן - במי שמשכים ומעריב עליהן לבית המדרש. רבה אמר: במי שמשחיר פניו עליהן כעורב. רבא אמר: במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב.

רב אדא בר מתנא הלך לבית המדרש. אמרה לו אשתו: ילדיך, מה אעשה להם? אמר לה: וכי נגמרו העשבים באגם?

נסו לשהות במקורות הללו, דווקא מתוך הקושי שהם מציפים. מה זה אומר בפועל, להמית את עצמך על התורה? מה יכול אדם להרוויח דווקא בלימוד כזה?

נסו לחשוב מתי יצא לכם לחוות חוויה כזו בעצמכם. איך הייתה התחושה? יש לכם געגוע לרגעים כאלו? הייתם חוזרים על אותן בחירות?

בטקסטים שקראנו אפשר לראות את המאמץ והכאב כמחיר טכני שאותו משלמים עבור הלימוד. אבל אפשר לראות בכאבי גדילה משהו מהותי יותר. "חלק מהתפקיד שלכם כהורים", אמרה לנו פעם מנחת-הורים שהלכנו אליה, "הוא לתסכל את הילדים שלכם".

ככלל, בהרבה הקשרים ישנה תחושה שתהליך עמוק חייב להיות כואב, ומה שלא סבלתי בשבילו הוא לא אמיתי. בצבא יש אינספור סיסמאות כאלו. "מה שלא הורג - מחשל"; "הכאב הוא זמני - הגאווה היא לנצח". תמיד תהיתי מניין הצורך לכל הניסוחים היצירתיים, שבסך הכל מבקשים לשחזר את דברי המשנה במסכת אבות: "יגעת ומצאת - תאמין". או בגרסה הארמית, "לפום צערא - אגרא" (לפי הצער - השכר).

נסו לחשוב על ההנחה הזו. באילו תחומים בחיים היא נכונה? האם יש תחומים שבהם היא דווקא לא עובדת?

יש לא מעט זמרים כיום בישראל שכותבים על חווית לימוד התורה. לרוב על המתיקות והשמחה שבה. יהודה דים שר: "תגיד לי מה יותר מתוק מדף גמרא / מסברא טובה ברמב"ם". גם אהוד בנאי תיאר "שלוות עולמים" שנחה עליו כאשר "באופק אחר, על אותו דף גמרא / יושבים כל הלילה אתה ואני". אבל ישי ריבו תיאר חוויה מורכבת יותר:

'אור החיים' מילים ישי ריבו

כמי שעסק בה לקרעים
וראה אנשים מלאכים
שהמיתו עצמם עליה
וקבלו ממנה חיים
וכמי שטעם טעמה לרגעים
וראה אנשים
באמת מאושרים
ואיזה אור על הפנים

נניח לרגע בצד את החוויה של האנשים המלאכים. נתמקד בישי ריבו עצמו. במי שטועם טעמה לרגעים. בנו.

האם זה נכון שהלימוד שלנו שווה פחות אם לא מסרנו את עצמנו עליו?

מה גורמת לנו הידיעה שכל מה שלמדנו ונלמד הוא רק טעימה קטנה ורגעית, ככלב המלקק מן הים, והמשמעות האמיתית של התורה מתגלה רק אצל אותם יחידי סגולה?

האם זו תחושה מתסכלת? או דווקא מרוממת? איך הידיעה הזו משפיעה על הלימוד שלנו אם בכלל?

מתיקות וכאב הן שתי תחושות מנוגדות, אבל הן יכול לדור יחד במרחב של געגוע. ואכן, ספר הזוהר מנסה להמיר את הקושי ואת התסכול בגעגוע ותשוקה.

זוהר כרך ב (שמות) פרשת משפטים דף צט עמוד א [מתורגם]

כמה בני אדם הם מעורבבים בשכלם ומבולבלים בדעתם, ואינם רואים בדרך האמת בתורה, והתורה קוראת אליהם בכל יום בנהימה ואינם רוצים להחזיר את ראשם לשמוע לדבריה. ואף על פי שאמרתי שדרך התורה היא שאיזה דבר סוד יוצא מנרתיקה ומתגלה קצת ומיד מסתתר, כך הוא בוודאי, אבל בזמן שנתגלה מתוך נרתיקה ונסתר מיד, אינה עושה דבר זה אלא לאלו שיודעים בה ומכירים אותה.

משל למה הדבר דומה? לאהובה שהיא יפת מראה ויפת תואר, והיא מסתתרת בסתר בתוך ההיכל שלה, ויש לה אוהב יחידי שבני אדם לא יודעים בו אלא הוא בהסתר. זה האוהב מתוך האהבה שאוהב אותה עובר תמיד בשער ביתה וזוקף עיניו לכל צד. היא יודעת כי האוהב שלה מסבב תמיד את שער ביתה, מה היא עושה? פותחת פתח קטן באותו היכל נסתר שהיא נמצאת בו ומגלה את פניה אל אוהבה ומיד חוזרת ומתכסית. כל אלו שהיו אצל האוהב לא ראו ולא הסתכלו, מלבד האוהב לבדו, ומעיו ולבו ונפשו הולכים אחריה ויודע שמתוך האהבה שאוהבת אותו התגלתה אליו רגע אחד לעורר אליו אהבה.

דרכה של תורה כך היא. בראשונה, כשמתחילה להתגלות לאדם, רומזת לו ברמז. כשמתקרב אליה, שמתחילה לדבר עמו מאחורי פרוכת, שפורסת לו דברים לפי דרכו, עד שמתבונן מעט-מעט. אחר כך תדבר עמו מאחורי וילון

דק דברי חידה. לאחר שהוא רגיל אצלה, מתגלה לו פנים בפנים ואומרת לו את כל הסודות הסתומים שלה ואת כל הדרכים הסמויות שהיו בלבה חבויים מן הימים הראשונים. ואז הוא אדם שלם, בעל תורה, שכל הרזים שלה גלויים בפניו ולא מכסה ממנו דבר.

לפי ספר הזוהר, האידיאל הוא האדם השלם שכל רזי התורה גלויים לו. אבל את שלבי הביניים הוא לא מתאר כחוויה מתסכלת של קרעים-קרעים אלא כחוויה של פיתוי. האהובה מציצה בין שברי הלימוד הקרוע ורומזת על המרחבים האינסופיים שעוד אפשר לצעוד בהם. נסו להיזכר בחוויה כזו, של טעימה שמייצרת שילוב של תסכול ותשוקה.

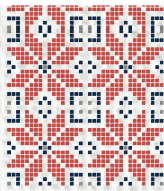
מה מאפיין לימוד כזה? מה יכול ליצור אותו? מה הוא יכול לחולל?

מה מאפשר להניע תהליך שיש בו קושי וכאב שלא יוצרים סבל ומרירות אלא מתיקות של געגוע?

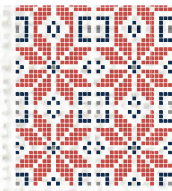
לסיכום הלימוד

'תורה' עוברת בעולם כל הזמן. תורה עוברת ברשתות החברתיות ובאתרי החדשות, בבתי הכנסת ובבתי המשפט, בשיחות קצרות בתור במכולת ופגישות אקראיות בגן השעשועים. כל אחד מאיתנו הוא נשא של תורה, של עולם ערכים ואמונות שקיבל מהוריו וממוריו. וכל אחד גם מקבל תורה, מבקש מחשבות ורעיונות ותכנים ותהליכים שיהפכו אותו לאדם טוב יותר.

את התיאורים השונים של לימוד התורה אפשר לראות כביטויים של מחלוקת בין גישות חינוכיות וערכיות. אבל אפשר גם לראות אותם כערוצים שונים שמתאימים לאנשים שונים ובזמנים שונים. נסו לחשוב לאיזו תנועה אתם מחוברים יותר כיום, בלימוד תורה ובתחומים אחרים: לאותיות המתקוות של יהושע סובול, או למרירות החריפה של הגמרא? לקולות ולברקים שנשמעו בהר סיני, או ללחישה העדינה של אביו של יהודה עמיחי? והאם זמינה עבורכם האפשרות להתנסות בדרכים חדשות? לפלס שבילים חדשים ללב האהובה?

חג שבועות

בַּתִּירָה מִתְּחִלָּה בְּקֶדֶשׁ תִּתֵּן
 לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ שְׁבֻעַת הַשָּׁבוּעוֹת וְתִתֵּן
 חֵן וְחַסְדֶּךָ לָנוּ אֱלֹהֵינוּ

(דברים טז, ט')

הרבנית יפית קליימר :: מרצה בבתי מדרש של מת"ן, מנחת קבוצות, חברת ארגון בית הלל ורבנית ביה"ס מדרשת אמי"ת במודיעין.

חג השבועות בולט בשונותו משאר המועדים שבתורה. הוא המועד היחיד שתאריכו אינו מצוין. לפי האמור בתורה החג חל ביום החמישים של ספירת העומר. שבועות אם כן אינו עומד בפני עצמו אלא נמשך בחוט של שבעה שבועות, 49 ימים מפסח ועד עצרת (שמו הנוסף). כדי להבין את מהותו של החג דרך השם 'שבועות' עלינו להתייחס הן לשמו כתיאור הזמן - שבעה שבועות והקשר לספרה שבע, והן למושג הזמן בכלל, היוצר לנו בלוח השנה היהודי עצירות מקודשות.

משמעות השבע שבמילה שבועות

בשני מקומות במקרא מתואר חג השבועות בדגש של השבועות הנספרים:

במדבר כח, כו

וּבְיוֹם הַבְּפוּרִים בְּהִקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה' בְּשִׁבְעַתִּיכֶם מִקֶּרֶן קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מִלָּאכָתָה עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ.

דברים טז, ט-י

"שִׁבְעָה שָׁבָעַת, תִּסְפֹּר-לָךְ: מִהַחֵל חֶרְמֶשׁ, בְּקֶמְהָ, תֵּחַל לִסְפֹּר, שִׁבְעָה שָׁבָעוֹת. וְעִשִּׂיתָ חַג שָׁבָעוֹת, לַה' אֱלֹהֶיךָ..."

אז למה שבע?

המספר שבע נמצא סביבנו כמעט בכל מקום.

הזכרו היכן בתנ"ך בלוח השנה, במצוות, בשמות אנשים, במוסיקה, בגאומטריה ובעולם בכלל נמצא ה'7? לכמה תשובות הגעתם? יש המון!

בבקשנו להבין את מרכזיותו של המספר 7 דווקא, נפתח באחד ההסברים המרתקים הנעוץ במרחב רעיוני שאינו מתמטי אלא קשור בעולם של מחויבות בין אדם לרעהו.

המספר שבע וכפולותיו היו מרכזיים בתרבויות העולם העתיק ובמרחבים בהם פעלו אבותינו ואמותינו במסופוטמיה וכנען. בחוקי העולם העתיק (אשנונה, חת', חמורבי ועוד) אנו מוצאים ביטויים למעמדה הקובע של 'שבועה' בסיטואציות משפטיות שונות כמו גניבת רכוש, פגיעות בנפש, ביחסים שבתוך המשפחה ועוד. כמו כן מוצאים שבועות כתחליף לדרכים אחרות להצדקת תביעות. השבועות הללו נעשו בשמו של האל בו האמינו הנשבעים.

האם אתם רואים/שומעים את הקשר בין המספר שבע לבין שבועה?
חזרו אחורה לפסוקים שציטטנו, כיצד ניתן היה לקרוא אותם לולא
היו מנוקדים?

שם החג, הקשור בספירה של שבע שבתות, או שבעה שבועות מהינף העומר ועד למועד ביכורי קציר
חיטים, יכול להיגזר מהמילה **שבועה**.

המנהג להישבע היה רווח למדי גם בקרב עם ישראל. לשון המקרא עשירה בביטויי שבועה, כגון 'נשבעתי',
'הרימותי ידי', 'כה יעשה לי אלוהים וכה יוסיף', 'חי ה' ועוד.

כך למשל **בבראשית כו, לא-לג** בסיפור השבועה שבין יצחק לאנשי גרר:

וַיִּשְׁפְּימוּ בְּבֶקֶר, וַיִּשְׁבְּעוּ אִישׁ לְאָחִיו; וַיִּשְׁלַחֵם יִצְחָק, וַיֵּלְכוּ מֵאֶתוֹ בְּשָׁלוֹם. וַיְהִי
בַּיּוֹם הַהוּא, וַיָּבֹאוּ עֲבָדֵי יִצְחָק, וַיַּגִּדוּ לוֹ, עַל-אֲדוֹת הַבָּאָר אֲשֶׁר חָפְרוּ; וַיֹּאמְרוּ
לוֹ, מִצָּאֵנוּ מַיִם. וַיִּקְרָא אֹתָהּ, שְׁבָעָה; עַל-כֵּן נֶשֶׁם-הָעִיר בָּאָר שְׁבַע, עַד הַיּוֹם
הַזֶּה.

על שם מה נקראה העיר 'באר שבע'?

דונו בשבועה. מהי מבטאת?

מה ההבדל לדעתכם בין שבועה בין בני אדם לשבועה בשם ה'?

בחג השבועות, בו' בסיון, בחודש השלישי לצאת בני ישראל ממצרים, נכרתה ברית נצחית בין עם ישראל והקב"ה.
במעמד הר סיני נתנה תורה לישראל בה כתובים שבעה ימים טובים, מועדי ה', החלים כולם בשבעת
החודשים הראשונים של השנה בין ניסן לתשרי. חלק מהברית ההדדית בין הקב"ה לעם ישראל היא
שבועת ישראל נעשה ונשמע ושבועת הקב"ה - אתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש.

כ-800 שנה אחרי מתן תורה, ערב חורבן הבית הראשון מתייחס הנביא
ירמיהו על אחד מחטאי העם בדורו. קראו את דברי הנביא והפרשנים
על הפסוק. על אלו שבועות מדבר הנביא ירמיהו?

ירמיהו ה, כד

וְלֹא אָמְרוּ בְּלִבָּבָם נִירָא נָא אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ הִנֵּתָן גִּשְׁם וִירָה [יִזְרָה] וּמִלְקוֹשׁ
בָּעֵתוֹ שְׁבָעוֹת חֻקֹּת קָצִיר יִשְׁמַר לָנוּ.

רש"י:

שבועות חוקות קציר - שבעה שבועות שחקק לנו בהן שתי חוקות קציר חק
העומר וחק שתי הלחם.

המלבי"ם:

שבועות חקות קציר, שיהיה חום ושמם בימי הקציר ולא ירדו גשמים אז,
שזה מצד טבע הזמן, וגם בזה אנו צריכים אליו שלא ישנה את הטבע הכולל
ע"י רוע מעשינו רק יניח הטבע כמו שהוא, וז"ש ששבועות חקות קציר (הם)

שבעה שבועות מן הפסח עד העצרת שהם ימי הקציר), **ישמר לנו** שישמור הטבע ולא ישנה.

 בעקבות הדברים הנ"ל התוכלו להצביע על הקשר בין הברית בסיני - לשבועה - ולחג השבועות?

הברית היא שבועת ה' לנו. ירמיהו הנביא מדגיש את נצחיות ההבטחה האלוהית שניתנה לעם ישראל, כביכול נשבע לנו הקב"ה בברית סיני שלא יחזור בו. חלקנו בשבועה כולל גם הכרת תודה לבורא עולם הן בשגרת השנה והן בחגים ובזמנים המיוחדים. במה שנראה בעינינו כמובן מאליה יש ולזכור מי ברא כל אלה ובטובו מחדש בכל יום מעשה בראשית.

עם כל זאת, עדיין מרחף מסתורין על השימוש הרב בספרה שבע. וכך אומר ר' אריה לייב ילין משיבת וולוז'ין במאה ה-19:

'יפה תואר' למדרש ויקרא רבה כ"ט, י"א

כל השביעין חביבין. בא לתת טעם למה בחר בחדש השביעי ולא בחדש אחר... וזה הוא מסוד ה' אשר נעלם מעינינו:

השביעי החביב הראשון אותו מציינת התורה הוא כמובן היום השביעי. זמן שהוא מעל לכל הקשר של מערכת השמש הירח והכוכבים ועונות השנה. אלו האחרונים נבראו ביום הרביעי (בראשית א, יד): וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים, יְהִי מְאֹרֶת בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים, וּלְיָמִים וּלְשָׁנִים. יחד עם השבת הם מהווים את הזמן הכפול בו אנו מוזמנים להתבונן בחיינו.

אז מה הזמן מסמן לנו?

יהודה עמיחי

ובְּכָאֲבִים גְּדוֹלִים
אֲנִי יוֹדֵעַ עֲכָשׁוּ שֵׁשׁ
שָׁנֵי מֵיָנִי זָמַן:
הַזָּמַן הַמְּסֻתָּבֵב הַחוּזָר
וְהַזָּמַן הַזָּרֵם וְהוֹלֵךְ.

מתוך שירים גנוזים שנותרו בעזבונו.

 'כאבים גדולים', 'זמן מסתובב' ו'זמן זורם', אילו משמעויות או הקשרים אתם רואים בכל אחד ממושגים אלו? נסו לתת דוגמאות מחוויותיכם.

 האם הידיעה אודות שני סוגי הזמן, מקילה על המשורר או מחזקת את כאביו?

 כיצד ההבנה שלנו את מושג הזמן משפיעה על האופן בו אנו חיים את חיינו?

מאיר שלו, 'כימים אחדים':

"אני זוכר כיצד לימדה אותי אמא לקרוא את המחוגים הללו לראשונה. בן שש הייתי וביקשתי ממנה שתקנה לי שעון. 'אין לי כסף לשעון'... אמרה, ואחר כך התרככה. הוליכה אותי בידי החוצה ואמרה: 'אתה לא צריך שעון זיידה, תראה כמה שעונים יש בעולם'. היא הראתה לי את צלו של האקליפטוס, שבגודלו בכיוונו ובצינתו אמר תשע בבוקר, את העלעלים האדומים של הרימון שאמרו אמצע מרס, את השן שהתנדנדה בפי ואמרה שש שנים ואת הקמטים שבזוויות עיניה שריצדו ואמרו ארבעים. 'אתה רואה זיידה, ככה אתה בתוך הזמן. אם יקנו לך שעון, אתה תהיה רק לידו'."

הוצאת עם עובד, עמ' 97.

 חיים ללא שעון - האם זוהי חוויה משחררת עבורכם, או מערערת?

סיפורי המקרא נרקמים בתוך זמן כרונולוגי והזמן הופך לשחקן מרכזי גם בחגי ישראל ובהרבה מן המצוות התלויות בזמן. אז כמו היום, בני האדם הבינו שהזמן הוא משאב יקר ערך שהולך ונגמר. הזמן שהחל בבריאת העולם הוא כפול. זמן הזורם קדימה באופן ליניארי, זמן שלא חוזר על עצמו אך גם זמן מחזורי, הקשור הן בעונות השנה ובחודשי השנה והן בזמן שמעל הזמן הבא לידי ביטוי בשבת ובמועדי ה'. פילון האלכסנדרוני(ידידיה), הפילוסוף היהודי בן המאה הראשונה, מציע רעיון מענין ביחס לזמן במקרא:

'על בריאת העולם' יג, טו-טז

"בששה ימים נברא העולם לא משום שהיוצר נצטרך לאורך הזמן -הן מובן הדבר, שהאלהים פועל הכל בבת־אחת, לא רק כשהוא מצוה אלא גם כשהוא חושב (בלבד)- כי אם מפני שלנבראים היה צורך בטקס, ולטקס שייך מספר..."

אנחנו, בני האדם זקוקים למספרים. לסדר כרונולוגי, לחזרתיות, לתאריכים, לזיכרון. ועוד יותר מכך, פילון משתמש במלה "נצחיות" (αἰών) לזמן האידיאלי, ובמלה "זמן" (χρόνος) לזמן הגשמי. במילים אחרות, הזמן הגשמי בתוכו אנו פועלים, מקבל בתורה עצירות מקודשות, של שבתות וימים טובים סביב המספר שבע, המזכירות לנו שמעל לזמן הגשמי ישנו הזמן הנצחי, האלוקי. דרך שבת וחג המכונים 'מקראי קודש' יש לנו היכולת להתעלות לרגע בתוך החול ולגעת באינסוף.

לסיום,

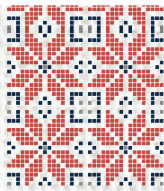
הרב ד"ר יונתן זקס במאמר לפרשת אמור, בספר שיג ושיח, הוצאת מגיד 2018:

אנחנו ישויות רוחניות, אבל גם גשמיות. איננו יכולים להיות רוחניים וקרובים לה' כל הזמן. נחוצים לנו זמנים של קודש אך גם זמנים של חול. ליום אחד מכל שבעה אנחנו מפסיקים לעבוד ומתייחדים עם אלוהי הבריאה. בימים קבועים בשנה, ימי החגים, אנו מהללים את אלוהי ההיסטוריה. קדושת השבת נקבעת בידי ה' לבדו מפני שרק הוא ברא את העולם; ואילו קדושת

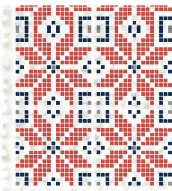
החגים נקבעת במידה מסוימת בידי אדם (בקידוש החודש על פי מראה הלבנה, למשל, או בקביעת לוח השנה), מפני שההיסטוריה היא שותפות בינינו לבין אֵלֹהִים. אולם משתי בחינות השבתות והחגים זהים. אלו ואלו זמני התועדות, מועדים; ובאלו כן באלו אנו מרגישים שאנו קרואי־קודש, נקראים ומזומנים ומוזמנים להיות אורחיו של הקב"ה. השבתות והחגים הם מועדי ה', מקראי קודש. איננו יכולים להיות רוחניים כל הזמן. אֵלֹהִים נתן לנו עולם חומרי ועלינו לפעול בו. אבל ביום השביעי בשבוע, ובשבעה ימים טובים הפזורים לאורך השנה, ניתן לנו זמן מקודש המוקדש להתקרבות אל השכינה, זמן שאנו נשטפים בו באורה הקורן של אהבת ה'. (שם עמ' 96)

מה מוסיף לנו הרב זקס על המארג המיוחד בלוח השנה היהודי המורכב מקודש וחול כאחד?

שבועות הוא החג המחבר בין פסח והיציאה מעבדות לחרות לעצרת, חג מתן תורה. 49 הימים שבין לבין מזכירים לנו שישנו תהליך אותו עלינו לעבור בתוך הזמן. עם היציאה ממצרים בשחרור מעבדות לפרעה, אנו פוסעים לעבר ברית עם בורא עולם יוצר הזמן והבורא אותנו בצלם אֵלֹקִים המאפשר לנו לחוות נצח גם בתוך הזמן.

חג הביכורים

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הֵאֱמַרְנוּ בְּיָמֵינוּ
 חֲדָשָׁה לַיהוָה בְּעֵת הַבִּכּוּרִים
 יִהְיֶה לְעֵדָה לָנוּ בְּעֵת הַבִּכּוּרִים לֵאמֹר
 (במדבר כח, כו')

הדסה בן ארי :: לומדת, מלמדת, כותבת ועורכת תוכן

בחג השבועות נהגו ישראל לעלות לרגל בתהלוכה חגיגית עם טנא ביכורים. מה משמח אותנו דווקא בראשית, מדוע דבק הביטוי ביכורים בפירות היצירה בתרבות הישראלית ומה הטבע מספר לנו דווקא בעת הזאת?

חלק ראשון | המצווה לחגוג

כאשר אתם אומרים או חושבים על המילה 'ביכורים', מה האווירה שהיא מביאה איתה?

שמות כג, טז

"וְחַג הַקָּצִיר בְּכוֹרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה."

מה הכוונה במילים "ביכורי מעשיך"? מדוע לדעתכם בחרה התורה במילה "מעשיך" ולא "תבואתך"?

לפני שנלמד על טקסיות הבאת הביכורים לירושלים, ניכנס עם האדם לתוך ביתו פנימה, ולחצר ביתו. אדם נוטע עץ, משקיף מהחלון לראות מתי מגיע הבלבוב, מתי צומחים הפירות. כאשר רואה את הפרי הראשון, התורה מנחה אותו להנכיח את הרגע:

משנה ביכורים ג, א

כיצד מפרישין הביכורים? יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה, אשכול שביכר, רימון שביכר, קושרו בגמי ואומר: הרי אלו ביכורים. [ורבי שמעון אומר: אף על פי כן חוזר וקורא אותם ביכורים מאחר שיתלשו מן הקרקע.]

האם סימון הפרי הראשון נתפס בעיניכם כמהלך פרקטי בלבד (סימון וזיהוי)? מה מלמדת אותנו ההכרזה "הרי אלו"? (ויש גם: "הרי זו חלה", "הרי את מקודשת לי בטבעת זו")?

פירות הביכורים הם משבעת המינים שהשתבחה בהם ארץ ישראל: חיטה, שעורה, גפן, תאנה, רימון, זית ותמר. לאחר שקושרים את הפרי הראשון בגומי מגיע שלב קצירת הביכורים, ואכילתם בירושלים באופן טקסי וחגיגי במיוחד:

משנה ביכורים פרקים ג-ה

"הקרובים מביאים התאנים והענבים, והרחוקים מביאים גרוגרות וצימוקים. והשור הולך לפנייהם, וקרניו מצופות זהב, ועטרה של זית בראשו. החליל מכה לפנייהם, עד שמגיעים קרוב לירושלים.

הגיעו קרוב לירושלים, שלחו לפנייהם, ועיטרו את ביכוריהם. הפחות, הסגנים והגזברים יוצאים לקראתם. לפי כבוד הנכנסים היו יוצאים. וכל בעלי אומניות שבירושלים עומדים לפנייהם ושואלין בשלומם: אחינו אנשי המקום פלוני, באתם לשלום.

החליל מכה לפנייהם עד שמגיעין להר הבית. הגיעו להר הבית, אפילו אגריפס המלך נוטל הסל על כתפו ונכנס, עד שמגיע לעזרה."

פירוש ר' עובדיה מברטנורה

"וְכָל בְּעָלֵי אֲמָנוּת שְׁבִירוּשָׁלַיִם עֹמְדִים מִפְּנֵיהֶם. אִם עַל גֵּב דָּאִין בְּעָלֵי אֲמָנוּת חִיבִין לַעֲמֹד מִפְּנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים בְּשָׁעָה שֶׁעוֹסְקִים בְּמַלְאכָתָם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּטְּלוּ מִמַּלְאכָתָם, מִכָּל מְקוֹם הָיוּ חֲזָבִים לַעֲמֹד מִפְּנֵי מְבִיאֵי בְּפוּרִים..."

השתהו בדמיון על תיאורי המשנה, חוו את הקולות וההמולה בירושלים.

מה מיוחד כל כך ב"ביכורים" שעושים לכבודם חגיגה כה גדולה ויוצאת דופן?

שתפו איזו השראה/תזכורת מעוררת בכם חגיגת הביכורים לחיי היום יום שלכם?

אחרי המסע המרגש היהודי נזכר שהתאנה הזאת, שהאשכול הזה, שהשדה שלו, שהחיים שלו - הם חלק מסיפור גדול - סיפורו של העם היהודי לתיקון העולם ולהבאתו לגאולתו, והסיפור הזה - הוא הסיפור שלו, הוא החיים שלו!

רק יהודי שמשייך את חייו לסיפור הגדול, שמחובר למסורת היהודית, לשלשלת הדורות, לערכי הנצח של העם היהודי, יכול לכוון את חייו כראוי ולשמוח שמחה שלימה בכל תאנה ובכל אשכול שהוא זוכה לגדל בשדהו בארץ ישראל - "ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אֱלֹהֶיךָ ולביתך אתה והלוי והגר אשר בקרבך".

חלק שני | להתרגש מפרי יצירתי

כשאדם יורד לשדה לחפש את הפרי שביכר, הוא קשוב לטבע. הרוח ואוושת העלים עוברים דרכו ופועלים על נפשו משהו. התורה מכוונת אותנו להיות רגישים לפרי שהבשיל ולחגוג עם הטבע את המקום העמוק של תהליך שמגיע לכדי סיום. יש חגיגות גדולות כל כך שעושים אותן מחוץ לבית, במקום אשר יבחר ה', כדי שנזכור מי הוא זה שנתן לנו כוח לעדור ולנטוע ולהמתין באמונה לכדי ההבשלה.

רחל בשירה "שי" (מוזמנים לשיר) מתארת את הטנא שלה.

זהב הצהרים
במרחב רוגע
ולילך הערב
על הרי גולן
זכר ליל הסהר
על חלקת המים
זו תרועת האושר
בעלות ימי
כבשני תולעת
בה אקשור הטנא
ואשלח אליך
התשמח לשי?

שי / רחל
אעולל כגפן
שארית הרחש
ואשלח מנחה לך
מזמרת לבי
כל שיד העצב
לא עקרה משורש
שקדים-הזעם
לא שדף עוד בי
ארפד הטנא
זיכרונות כנרת
ורד שמי הבוקר
בין עצי הגן

מה יש בסל של רחל, האם הייתם קוראים לזה 'ביכורים'?

חשבו או שתפו בחבורת הלומדים במה מרופד הטנא האישי שלכם?
האם הייתם רוצים להביאו למישהו מסוים?

הרב אברהם יצחק הכהן קוק היה מהפכן גדול בזמנו והיה קשוב לדור ולסיפור הפנימי שלו; הוא העריך את החלוצים למרות שהסירו עול תורה ומצוות משום שעלו לארץ ישראל ושמעו את הקריאה הפנימית של התורה מתוכם ולא רק מתוך הספרים שלמדו בשיבה. גם אותנו הוא מנחה לא להתפשר על ההקשבה הפנימית ולמצוא את האות המיוחדת שלנו בתורה.

הרב קוק, שמונה קבצים, ז': קפ"ב

העולם הרוחני בונה כל אחד ואחד לעצמו בקרבו. כל תכונת ההקשבה אינה כי אם הכשרה לבנין הנצחי העצמי של היחיד, כל מרכז התורה הוא הפסוק של שמו הפרטי. זהו כל כובד הדין, כל עומק השאלה, כל איום האחריות, כל חיבוט הקבר.

חכמים אומרים שכשאדם מסיים את תפקידו בעולם ועולה למעלה, הוא נשאל כמה שאלות, ביניהן: "מה שמך?". יש סגולה לזכור את שמו ביום הדין והיא להגיד בסוף תפילת שמונה-עשרה פסוק שמתחיל ומסתיים באותיות שמו של האדם. הזיכרון אינו שולי. האם זכרת את תפקידך בעולם או שניסית לחיות תפקיד של מישהו אחר? לפעמים תקנתו ותיקונו של אדם היא "ערלת אוזן כבירה", כלומר שאלוקים עושה את האדם חרש לשמוע בקול התורה או בקול "הנכון והצריך" כדי שיהיה פנוי להקשיב רק לקול נשמתו ומה היא מבקשת ממעמקים. וכשהוא שומע באמת - הוא שב ומתחדש.

האיז'ביצר שהיה פרשן מהפכני בגישתו שם דגש על תנועת נפש שקיימת בכל אדם - הפחד ליצור ולפעול. הנביא ישעיהו (מה, יח) אומר: "לא תהו בְּרָאָה לְנֶשֶׁבֶת יִצְרָה", אלוהים ברא את העולם לא בכדי שיהיה תוהו ובוהו, אלא כדי שנישב וניצור בעולם הזה.

מי השילוח, פרשת תרומה

"לא תוהו בראה" - הינו שאין השם יתברך חפץ שליבו של אדם יפחד.

✠ התבוננו בתהליך יצירה כלשהו שחווייתם. האם היה בכם פחד? אם כן, באיזה שלב? אילו רגשות נוספים קיימים שם? מוזמנים לשתף בסיפור אישי.

✠ מהו הפך הפחד עבורכם?

חכמים (מסכת ברכות ח) אומרים שאדם שנהנה מיגיע כפיו, גדול יותר מירא שמיים. מה יש באדם שמבסוט מהמעשים ומהתוצרת שלו שהוא משמעותי יותר מאדם שירא אלוהים?

הרב קוק נכנס ללב הדבר בפירושו הפנימי-נפשי לגמרא במסכת ברכות שנקרא "עין איה" ומצביע על כך שאדם שיודע להנות ממעשיו מלא בדרייב להמשיך להתקדם וליצור וליהנות מחייו, מה שאין כן באדם שמשליך את חייו רק על אלוהים או על החברה ומחכה לראות לאן יובילו אותו. כשאדם נהנה מיגיע כפיו הוא מתרגל לעשירות כמעלה בנפש.

עין איה ברכות א, קא

ההרגשה המעולה של נהנה מיגיע כפו היא היותר שלמה וטובה של כל ההרגשות המוסריות שבאדם. כי בהיות חקוק בטבעו של אדם ההרגשה הטובה, שכיון שהוא חפשי בפעולותיו ויכול על ידי חריצותו להשתלם בעצמו בכל ענייניו, אין מהראוי שישב בחיבוק ידים ויחפוץ שאחרים יעשו עבורו.

וגם על ההשגחה האלקית ראוי שיקבע בנפשו שלא יאתה להיות סומך כי אם במה שאין ידו מגעת להשתדל בעצמו. כי כל מה שידו מגעת, זוהי השלמות שהשפיעה ההשגחה האלהית לתן לו כח לעשות חיל, כדי שיהיה בידו טובו. הכוח המוסרי הזה יוביל את האדם אל רוממות מעלתו, כי ישתוקק גם כן להשתלם בתורה בחכמה ובמעשים טובים, הכל כדי להיות נהנה מיגיעו, ולא יצטרך להיות מהניזונים בצדקה.

חלק שלישי | להיות חלק מהסיפור הישראלי

אחרי שדיברנו על מה אנחנו מביאים מעומק נפשנו ומהו הטנא שלנו, נתבונן בפרשת מקרא ביכורים. חלק משמעותי במצוות הביכורים הוא אמירת פרשייה היסטורית בזמן המעמד החגיגי בבית המקדש, כאשר המביא מניף את הביכורים.

דברים כו, ה-י

וְעִנִּיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבָד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִם וַיִּגְרֶם שָׁם בְּמִתֵּי מִעֻט וַיְהִי־שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עֲצוּם וָרֹב: וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָדָה קָשָׁה: וַנִּצְעַק אֶל ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע ה' אֶת־קִלְנוּ וַיֵּרָא אֶת־עַנְיָנוּ וְאֶת־עַמְלָנוּ וְאֶת־לִחְצָנוּ: וַיּוֹצֵאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וּבְזֵרַע נְטוּיָה וּבְמַלְאָךְ גָּדֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמִלֻּפְתִּים: וַיְבִאֵנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲרֶץ זָבֹת חָלָב וּדְבָשׁ: וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת־יְרֵאֲשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי ה' וְהִנֵּחֹתוֹ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ:

✠ אפשר היה להסתפק בלהביא או להניף את הביכורים בבית המקדש. איזו חשיבות יש לכך בעיניכם שההנפה מלווה גם במילים?

✠ ברגעי השיא של עבודתו מזכיר מקרא ביכורים לחקלאי את היותנו עבדים במצרים, את הגאולה וירושת הארץ. האם זו בחירת טקסט מתבקשת למעמד? מה היא עשויה לשרת לדעתך?

בשנת 1966, במעמד קבלת פרס נובל לספרות, נאם ש"י עגנון את נאומו המפורסם. הנה חלק מתוך דבריו:

מתוך קטסטרופה היסטורית שהחריב טיטוס מלך רומי את ירושלים וגלה ישראל מארצו נולדתי אני באחת מערי הגולה. אבל בכל עת תמיד דומה הייתי עלי כמי שנולד בירושלים. בחלום בחזון לילה ראיתי את עצמי עומד עם אחי הלויים בבית המקדש כשאני שר עמהם שירי דוד מלך ישראל. נעימות שכאלה לא שמעה כל און מיום שחרבה עירנו והלך עמה בגולה. חושד אני את המלאכים הממונים על היכל השירה שמיראתם שאשיר בהקיץ מה ששרתי בחלום, השכיחוני ביום מה ששרתי בלילה, שאם היו אחי בני עמי שומעים לא היו יכולים לעמוד בצערם מחמת אותה הטובה שאבדה להם. כדי לפייס אותי על שנטלו ממני לשיר בפה נתנו לי לעשות שירים בכתב... משבט לוי אני בא ואני ואבותי מן המשוררים שבבית המקדש היינו ומסורת קבלנו במשפחת בית אבותי שמזרעו של שמואל הנביא אנו באים ושמו נקרא עלי.

אי אפשר שלא לשים לב לקשר האמיץ בין הטקסטים. כשאדם מביא את ביכוריו, פרי עמלו, הוא עומד יחד עם ההיסטוריה של עמו. זהו רגש פנימי טבעי, אותו מבטא גם עגנון בעת קבלת הפרס על פרי יצירתו. לא סתם הוא מרגיש כחוליה בשרשרת הדורות של העם היהודי.

במקרא חג השבועות הוא קודם כל חג הביכורים - חג חקלאי. בפסח מביאים את ביכורי השעורה ואילו בשבועות את ביכורי החיטה. עם הדורות והגלות שונה השם לחג מתן תורה, שם חדש - מהות חדשה. דב אלבוים, סופר, איש תקשורת, יו"ר מרכז הגות ויצירה בינ"ה, עוקב אחר הדרך שעשה חג שבועות ממהות של חג ביכורים לחג מתן תורה, וחזרה לחג הביכורים של התנועה היישובית המתחדשת בארץ, ומצביע על קונפליקט ישראלי המתחדש בדורות האלו.

דב אלבוים, הביכורים האמיתיים של דורנו (התפרסם באתר בינ"ה מאי 2018)

"כידוע לכול, עיצובו של חג השבועות במקרא הוא חקלאי בעיקרו. המקרא בונה את אפיון החג כחלק מהמחזור הבסיסי של הבשלת מיני הדגן שהשתבחה בהם ארץ ישראל. לאחר ביכורי השעורה בתקופת הפסח, מצווה המקרא לספור שבעה שבועות תמימים עד לזמן ביכורי החיטה בחג השבועות בו מוגשים בבית המקדש כל ביכורי האדמה. בשלהי בית-שני, כאשר עם ישראל נפרד מהארץ ולאחר החורבן גם מהמקדש בירושלים החלה הספרות התלמודית ליצוק תוכן אחר לחג השבועות וקבעה אותו כחג מתן תורה. שינוי מהפכני שכזה באופיו וזהותו של חג השבועות נעשה ללא ספק כחלק מהמאמץ לבסס את המהפך הגדול שהתרחש ביהדות בתקופתם וביזמתם של חכמי התלמוד - המעבר מדת הקשורה בקשר הדוק לחקלאות והריטואלים סביב מרכז דתי מובהק אל דת שיכולה להתקיים גם ללא קשר לאדמה. באופן זה נחגג חג השבועות כמעט אלפיים שנה כחג מתן תורה [...]. עם תחילתה של ההתיישבות החלוצית בארץ ישראל אימצו להם קיבוצים ומושבים רבים את חג השבועות כחג מרכזי, וכך מתוך הצורך וההזדהות המחלטת שלהם עם תקופת המקרא החזירו את המשמעות הראשונית של חג השבועות כחג הביכורים. מי לא זוכר את חגיגות הביכורים המרשימות

שנחוגו בקיבוצים ובהם מוצגת כל הראשוניות וההתחדשות של ההתיישבות. ביכורי הארץ, ביכורי הבקר והצאן וביכורי האדם, תינוקות ועוללים המונפים בשמחה כאות להתחדשות וראשוניות.

בעשרות השנים בהם היתה התיישבות זו לקטר המוביל את מדינת ישראל והחלוציות, **חל פיצול חריף בדרך שבה נחגג חג השבועות בארץ**. אצל החילונים, חג הביכורים והקציר, מאכלי גבינה, וכו'. לעומת זאת, **אחיהם בני המחנה הדתי והחרדי** המשיכו לציין את חג השבועות באופן בלעדי כחג מתן תורה. כל אותן שנים, לא קרב זה אל זה - שבועות הפך לחג המפוצל ביותר בתרבות היהודית.

אחד התהליכים החברתיים העמוקים שמתרחש בשנים האחרונות היא ההפנמה שחלה בחברה הישראלית לאופי הקבלי של חג השבועות שנוצר על ידי חבורת המקובלים של ספר הזוהר בספרד של המאה ה-13 ויצר תמהיל מיוחד וחדש לחג השבועות שאיננו מקבל את הדיכטומיה בין שבועות החרדי-דתי לשבועות החלוצי-הציוני. מדובר בתהליך חברתי שאיננו עוד רק בגדר קוריוז או אופנה חולפת. "תיקון ליל שבועות" הפך לכותרת מוכרת היטב שכל ישוב או מוסד חינוכי טורח לפתח בדרכו שלו. מדובר בזרם עמוק בחברה הישראלית שבא לידי ביטוי בהקדשת ליל שבועות ללימוד של מקורות יהודיים במלא הטנא של דרכים, גוונים ושיטות. אחת הסיבות הבולטות לכך הוא הרצון של יותר ויותר ישראלים-יהודים שאינם דתיים ליטול חלק בהווה היהודית ולהכיר טוב יותר את המסורת התרבותית העשירה שלה על רבדיה השונים, כולל רבדיה התלמודיים, הקבליים והחסידיים.

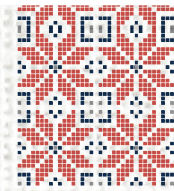
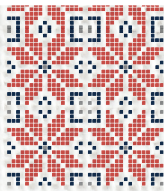
במובן הזה, השילוב הקבלי הרואה את חג השבועות כהזדמנות למעמד הר סיני מחדש הפך להיות בימינו הבסיס למפגש הרענן בין חג "מתן תורה" התלמודי לבין חג "ביכורים" המקראי והציוני. המסורת הקבלית מאפשרת "גם וגם" - גם ביכורים והתחדשות וגם לימוד תורה, והכי טוב לימוד תורה באופן חדש לגמרי והגשת הביכורים של הלימוד הזה בליל חג שבועות. חגיגת חג השבועות כחג מתן תורה על ידי תרבות שהיא חילונית במהותה אך מחפשת את מפתחותיה החדשים לתרבות היהודית, הריהי בבחינת הביכורים האמיתיים של דורנו.

הזהות היהודית המתרקמת עכשיו מול עינינו איננה יהדות חדשה ועם זאת איננה יהדות של "ישראל-סבא". היא חיפוש אמיתי ונוקב שנובע ממערכת הקונפליקטים שבהם חיים אזרחי מדינת ישראל ומן העוצמה של ההיסטוריה הכופה עלינו בכל יום יום לעצב את עמדותינו וזהותנו מחדש.

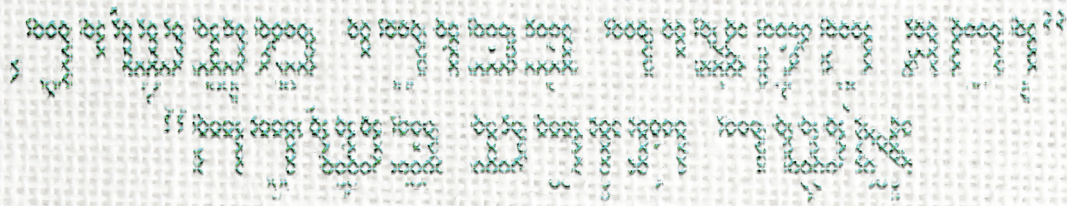
איזה רגש או מחשבה מעורר בכם הניתוח של הכותב?

האם זהו תהליך טוב ונכון? מהי הקומה הבאה לדעתכם, בתהליך זה?

מהם ה"ביכורים החדשים" שהביא הלימוד המשותף שלכם הערב?

חג הקציר

שמות בג', טז'

ד"ר צחי כהן :: ראש המסלול לתואר שני ביהדות בקריה האקדמית אונו קמפוס ירושלים, חוקר ספרות ותרבות.

חג השבועות מכונה גם "חג הקציר". כמעט בכל תרבויות המזרח הקדום נחוג, פחות או יותר סביב מועד זה, חג קציר החיטים שציין את ראשית העונה בה נקצר הגידול המשמעותי ביותר בחברה האנושית, החיטה.

התורה מחברת מועד קדום וחקלאי זה למתן התורה ולממדים נוספים.

לפניכם שישה תיאורי קציר ממקורות שונים, ללימוד, לעיון ולהתבוננות.

זוהי הזמנה לקרוא את תיאורי הקציר השונים, וסביב כל אחד מהם (מומלץ) לשאול את אותן **שאלות היסוד**, ולשים לב האם וכיצד כל אחד מהם, עונה תשובות שונות ומה היחס ביניהן. לכל מקור צורפו גם כמה שאלות ספציפיות יותר לעיון ולהעמקה, וכמובן שאתם מוזמנים להוסיף ולחקור את המקור באמצעות שאלות משלכם.

שאלות היסוד:

1. מה החוויה הכללית המצטיירת מתמונת קציר זו?
2. מהם הסכנות והאיומים המשורטטים כאורבים בשדה? מה מקורם?
3. מאיזו נקודת מבט מתואר הקציר?
4. האם קציר הוא סוף או התחלה על פי יצירה זו? באיזה מובן?
5. בתום העיון אתם מוזמנים ליצור (בכתב או בע"פ) לספר ולשיר, ובעיקר להתבונן.

תמונת קציר 1 # מגילת רות

רקע קצר: המגילה, המתרחשת "בימי שפוט השופטים" מתארת את מסעה של נעמי, אשת אבימלך, אדם מכובד ומשמעותי, העוקר את מגוריו למואב בגלל רעב שהכה את ישראל. לאחר מות אבימלך ושני בניהם, מחלון וכליון, חוזרת נעמי עם רות, כלתה לחיי עוני וצער בבית לחם. כדי לאסוף מעט אוכל למחייתם מחליטה רות לצאת לשדה בעת הקציר לאסוף שיבולים שהפילו הקוצרים.

רות ב, א-יט

וּלְנַעֲמִי מִידֵּעַ (מוֹדֵעַ) לְאִישָׁהּ, אִישׁ גְּבוּר חֵיל--מִמְשִׁפַּחַת, אֲלִימָלֶךְ: וְשָׁמוֹ, בָּעֵז. וַתֹּאמֶר רות המואביה אל-נַעֲמִי, אֲלֶכָה-נָא הַשָּׂדֶה וְאֶלְקָטָה בְּשִׁבְלִים-אֲחֵר, אֲשֶׁר אֶמְצָא-חֵן בְּעֵינָיו; וַתֹּאמֶר לָהּ, לְכִי בְתִי. וַתֵּלֶךְ וַתִּבּוֹא וַתִּלְקָט בַּשָּׂדֶה, אַחֲרֵי הַקּוֹצְרִים; וַיִּקֶּר מִקְרָהּ--חֲלֹקֶת הַשָּׂדֶה לְבָעֵז, אֲשֶׁר מִמְשִׁפַּחַת אֲלִימָלֶךְ. וְהִנֵּה-בָעֵז, בָּא מִבֵּית לָחֶם, וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרִים, יְהוּהָ עִמָּכֶם; וַיֹּאמְרוּ לוֹ, יְבָרְכֶךָ יְהוּהָ. וַיֹּאמֶר בָּעֵז לְנַעֲמִי, הִנָּצַב עַל-הַקּוֹצְרִים: לָמִי, הִנָּעֲרָה הַזֹּאת. וַיַּעַן, הַנָּעַר הִנָּצַב עַל-הַקּוֹצְרִים--וַיֹּאמֶר: נַעֲרָה מוֹאֲבִיָּה הִיא, הַשָּׂבָה עִם-נַעֲמִי מִשְׁדֵּי מוֹאָב. וַתֹּאמֶר, אֶלְקָטָה-נָא וְאֶסְפָּתִי בְּעִמְרִים, אַחֲרֵי, הַקּוֹצְרִים; וַתִּבּוֹא וַתַּעֲמֹד, מֵאֵז הַבֶּקֶר וְעַד-עֵתָה--זֶה שָׁבְתָהּ הַבֵּית, מַעֵט. וַיֹּאמֶר בָּעֵז אל-רות הַלֹּא שְׁמַעְתְּ בְּתִי, אֶל-תִּלְכִּי לְלָקֹט בַּשָּׂדֶה אַחֵר, וְגַם לֹא תַעֲבֹרִי, מִזֶּה; וְכֵה תִדְבְּקִין, עִם-נַעֲרָתִי. עֵינֶיךָ בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר-יִקְצְרוּ, וְהִלַּכְתְּ אַחֲרֶיהֶן--הַלֹּא צִוִּיתִי אֶת-הַנָּעֲרִים, לְבִלְתִּי נִגְעָה; וְצִמְתָּ, וְהִלַּכְתְּ אֶל-הַפְּלִים, וְשִׁתִּיתִי, מֵאֲשֶׁר יִשְׁאַבוּן הַנָּעֲרִים. וַתִּפֹּל, עַל-פָּנֶיהָ, וַתִּשְׁתַּחֲוֶה, אֶרְצָה; וַתֹּאמֶר אֵלָיו, מְדוּעַ מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְהַפְרִינִי--וְאֲנֹכִי, נְכָרִיָּה.

.... וַיֹּאמֶר לָהּ בָּעֵז לַעֲת הָאֶכֶל, גִּשְׁי הֵלֶם וְאֶכְלָתְ מִן-הַלֶּחֶם, וְטַבַּלְתְּ פִּתָּהּ, בַּחֲמִץ; וַתִּשָּׁב, מֵצֵד הַקּוֹצְרִים, וַיִּצְבֹּט-לָהּ קָלִי, וַתֹּאכַל וַתִּשְׁבַּע וַתִּתֵּר.

וַתִּקָּם, לְלָקֹט; וַיֵּצֵא בָּעֵז אֶת-נַעֲרָיו לֵאמֹר, גַּם בֵּין הָעִמְרִים תִּלְקָט--וְלֹא תִכְלִימוּהָ. וְגַם שָׁל-תִּשְׁלֹו לָהּ, מִן-הַצִּבְתִּים; וַעֲזַבְתֶּם וְלָקָטָהּ, וְלֹא תִגְעְרוּ-בָהּ. וַתִּלְקָט בַּשָּׂדֶה, עַד-הָעֶרֶב; וַתַּחֲבֹט אֶת אֲשֶׁר-לָקָטָהּ, וַיְהִי כְּאִפְּהָ שְׁעָרִים. וַתִּשָּׂא וַתִּבּוֹא הָעִיר, וַתִּרְאָ חֲמוּתָהּ אֶת אֲשֶׁר-לָקָטָהּ; וַתִּצָּא, וַתִּתֵּן-לָהּ, אֶת אֲשֶׁר-הוֹתִרָהּ, מִשְׁבָּעָהּ.

למה ציפתה רות כשהגיעה לשדה? למה ציפתה נעמי?

האם ניתן לשמוע דו משמעות בביטוי "ויקר מקרה"?

מדוע, לדעתך, מתעניין בעז ב"נערה הזאת"? מה פשר לשון השאלה "למי"?

מה ההבדל בין דברי הנער אשר על הקוצרים לדברי רות? מה פשר ההבדל?

מה פשר הביטוי "זה שבתה הביתה מעט"?

מה פשר דבריו הראשונים של בעז לרות? מה דעתה של רות על בעז

בשלב זה?

מה בין פסוק ח לפסוק ט?

תמונת קציר 2 # לב טולסטוי, אנה קרנינה

רקע קצר: בתוך הרומן, המתאר את אהבתה של אנה למאהבה הגרף ורונסקי, מתואר גם סיפור אהבתם של קונסטנטין לוין ואשתו, קיטי. לוין הוא בעל אחוזה עשיר המעדיף את חיי הכפר על החברה הרוסית הגבוהה בעיר. הוא מחזר אחר קיטי, אך זו מאוהבת בורונסקי. רק לאחר שיעדיף ורונסקי את אנה, וקיטי תחלה מרוב עצב ותחלים, יוכלו לוין וקיטי להתאחד.

אנה קריניה, תקציר עמודים 332-322 (תרגום נילי מירסקי, עם עובד)

לפנות ערב נכנס קונסטנטין לווין אל לישיבתו, נתן הוראות לסוכן, ושלח אל הכפרים לקרוא לקוצרים, שיבואו מחר לקצור... "ואת החרמש שלי תשלח בבקשה אל טיטוס, שישחז ויביא אותו מחר; אפשר שגם אני אצא לקצור", אמר מתוך מאמץ שלא לבוא במבוכה. סוכן המשק חייך ואמר: "בסדר גמור". [...]. למחרת השכים קונסטנטין לווין וקם שעה אחת מוקדם מן הרגיל, אבל ענייני המשק עיכבו אותו, וכשהגיע לאפר כבר היו המוז'יקים קוצרים את השורה השנייה [...]. לווין ירד מעל הסוס, קשר אותו בצד הדרך וניגש אל טיטוס; הלה הוציא מבין השיחים חרמש נוסף ונתן לו. "השחזתי אותו, אדון. קוצר מעצמו, ממש מגלח", אמר טיטוס בעודו מסיר את כובעו בחיוך ומגיש ללווין את החרמש.

לווין לקח את החרמש והתחיל מודד את האפר בעיניו. הקוצרים שהגיעו לקצה השורות שלהם יצאו אל הדרך בזה אחר זה, מיוזעים ושמחים, ובגיחוך קל בירכו לשלום את אדונם. [...] "תזכור, אדון, המתחיל במלאכה אומרים לו גמור!" אמר, ולווין שמע צחוק כבוש עולה מקרב הקוצרים. "אשתדל לגמור" אמר לווין, נעמד מאחורי טיטוס וחיכה שיתחילו שוב. [...] ככה עברו את השורה הראשונה. וללווין נדמה ששורה ארוכה זו היא קשה במיוחד; אבל כשהגיעו לקצה השורה, וטיטוס הטיל את החרמש על שכמו והתחיל חוזר בצעד איטי על העקבות שטבעו נעליו בחלקה הקצורה, פנה גם לווין לאחוריו ופסע ממש כמוהו על חלקתו שלו. ואף-על-פי שהזיעה זרמה על פניו פלגים פלגים וטיפטפה מאפו, וכל גבו היה רטוב כאילו נטבל במים, בכל זאת הרגיש נפלא. בעיקר שמח מפני שלא היה לו ספק עוד שיחזיק מעמד.

[...] הוא לא חשב דבר ולא רצה דבר אלא זאת - שלא לפגר אחרי המוז'יקים, ולעשות את מלאכתו על הצד היותר טוב. הוא לא שמע אלא את נקישת החרמשים ולא ראה לפניו אלא את דמותו הזקופה של טיטוס המתרחקת והולכת, את החלקה הקצוצה שצורתה חצי גורן עגולה. את העשבים וראשי הפרחים השחים לאיטם, גלים גלים, לפני להב חרמשו, ומולו - את קצה השורה, המבטיח מנוחה. [...] עברו עוד שורה ועוד שורה, לווין איבד לגמרי את תחושת הזמן, ולא היה לו מושג אם מוקדם עכשיו או מאוחר. בעבודתו חלה עכשיו תמורה שהסבה לו עונג עצום: מפעם לפעם באו עליו רגעים שנשתכח ממנו מה הוא עושה, ונהיה לו קל פתאום, וברגעים האלה הייתה שורתו יוצאת ישרה ויפה כמעט כזו של טיטוס. אבל בכל פעם שנזכר מה הוא עושה והתחיל משתדל לשפר את מלאכתו, מיד חש בכל כובד העמל, והשורה הייתה מתעקמת. [...] ככל שהוסיף לווין לקצור, כן תכפו והלכו אותם רגעים של שכחה, כשלא הידיים מניפות את החרמש אלא החרמש הוא שמניע ומושך אחריו את הגוף, והגוף מודע כל כולו לעצמך, לחיותו השופעת, והעבודה, כבמטה קסם, בלא מחשבה והירהור, נעשית מאליה, סדורה ומתוקנת. אלה היו רגעים של אושר עילאי.

נו, אדון, נשב לאכול צהריים!" אמר בקול נחרץ. ...המוז'יקים התקבצו יחד... לווין התיישב לידם; לא היה לו חשק ללכת משם. כל מבוכה בפני אדונם פרחת מלב המוז'יקים זה כבר. הם התקינו עצמם לארוחה. אחדים שטפו את ידיהם, הצעירים שבחבורה טבלו בנהר, אחרים התקינו מקום למנוחה, התירו את צרורות הלחם וחלצו את הסמרטוטים מפתח כדי הקוואס. הזקן פורר לחם לתוך קערית, מעך ובחש בידית הכף, מזג מים מנדן המשחזת, פרס עוד לחם וזרה עליו מלח, ... "נו,

אדון, קח לך מהדייסה שלי," אמר וכרע על ברכיו לפני הקערית.

הדייסה היתה טעימה כל־כך, שלווין חזר בו מכוונתו ללכת הביתה לאכול. הוא סעד את לבו בחברת הזקן ונכנס עמו בשיחה על ענייני ביתו ומשפחתו מתוך השתתפות וקירבת־נפש, הוא חש קרוב אליו יותר מלאחיו, ומבלי משים חייך ולבו נכמר מרוב עדנה וחובה אל האיש הזה.

[...] לווין הביט על סביבותיו ולא הכיר את המקום, כל כך השתנה שם הכל. המרחב העצום של האפר היה קצור ושורות החציר כבר נתנו ריח, מתנוצצות לאור קרניה המלוכסנות של השמש השוקעת בבוהק חדש, מיוחד. גם השיחים שנחשפו ליד הנהר, גם הנהר עצמו, שקודם לא נראה לעין ועכשיו הבריק בפיתוליו כפלדה, גם האנשים המתהלכים הלך ושוב. גם חומת העשב המתרוממת בחלקה האפר שלא נקצרה, גם העיטים המרחפים מעל האפר המעורטל - כל אלה היו חדשים לגמרי. רק ארבעים ושניים איש עבדו שם, אבל מה שהספיקו היה מדהים. כל האפר הענקי, שבימי שיעבוד האיכרים היו שלושים חרמשים קוצרים אותו במשך יומיים, היה קצור כולו, למעט השורות הקצרות שבפיאותיו. אבל לווין השתוקק לקצור ביום ההוא כמה שיותר, והתרעם על השמש הממהרת להתגלגל במורד הרקיע. הוא לא חש אף שמץ עייפות, ורצה רק להוסיף ולעבוד עוד ועוד.

מה מחולל את התרוממות הנפש של לווין?

מיהם הטיפוסים השונים בהם נתקל לווין ומה הם מסמלים?

מה לומד לווין?

תמונת קציר 3 # השונמית

רקע קצר: הנביא אלישע הסובב בין ישובי וכפרי ישראל, נוהג לשהות בבית אישה גדולה בשונם מידי הגיעו לשם. האישה, המזהה את קדושת אלישע, מייחדת לו עליה נוחה. בתמורה משוכנע אלישע על ידי גיחזי, נערו, להעניק לאישה ילד.

מלכים ב, ד טז-כה

וַיֹּאמֶר לְמוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה אֶתִּי (אֶת) חֲכֻקֹּת בֶּן וַתֹּאמֶר אֶל-אֶדְנִי אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל-תִּכְזֹּב בְּשִׁפְחָתְךָ. וַתֵּהֱרַק הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֶּן לְמוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חַיָּה אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֵלֶיהָ אֱלִישֶׁע. וַיִּגְדֵּל הַיֶּלֶד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא אֶל-אֲבִיו אֶל-הַקְּצָרִים. וַיֹּאמֶר אֶל-אֲבִיו רֹאשִׁי רֹאשִׁי וַיֹּאמֶר אֶל-הַנָּעַר שְׂאֵהוּ אֶל-אִמּוֹ. וַיִּשְׂאֵהוּ וַיְבִיֵּאֵהוּ אֶל-אִמּוֹ וַיֵּשֶׁב עַל-בְּרִכָּיהָ עַד-הַצֹּהֲרָיִם וַיָּמָת. וַתַּעַל וַתִּשְׁכַּבְהוּ עַל-מִטַּת אִישׁ הָאֱלֹהִים וַתִּסְגֹּר בַּעֲדוֹ וַתֵּצֵא. וַתִּקְרָא אֶל-אִשָּׁה וַתֹּאמֶר שְׁלַחָה נָא לִי אֶחָד מִן-הַנָּעָרִים וְאֶחָת הָאֲתָנוֹת וְאֶרְוֶצָה עַד-אִישׁ הָאֱלֹהִים וְאֲשׁוּבָהּ. וַיֹּאמֶר מִדּוּעַ אֶתִּי (אֶת) הַלִּכְתִּי (הַלֵּכְתִּי) אֵלָיו הַיּוֹם לֹא-חֲדַשׁ וְלֹא שָׁבַת וַתֹּאמֶר שְׁלוֹם. וַתַּחֲבֹשׁ הָאֲתָנוֹת וַתֹּאמֶר אֶל-נַעֲרָהּ נְהַג וְלֹךְ אֶל-תַּעֲצֹר-לִי לְרֹכֵב כִּי אִם-אֶמְרָתִי לָךְ. וַתֵּלֶךְ וַתָּבֹא אֶל-אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל-הַר הַכֶּרְמֶל...

מדוע יוצא הנער אל הקוצרים?

מדוע צריכה השונמית לבקש אתון מבעלה?

מה פשר שאלת הבעל לשונמית?

תמונת קציר 4 # תהלים קכו

תהלים מזמור קכו

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב ה' אֶת-שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֹלְמִים. אֲזַיִּפְלֵא שְׁחוֹק פִּינוּ וְלִשְׁוֹנֵנוּ רִנָּה אֲזַיִּאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם-אֱלֹהֵי הַגְדִּיל ה' לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הָיִינוּ שְׂמִיחִים. שׁוּבָה ה' אֶת-שְׁבוּתֵנוּ (שְׁבִיתֵנוּ) כְּאֶפְיָקִים בְּנֶגֶב. הֲזִרְעִים בְּדִמְעָה בְּרִנָּה יִקְצְרוּ. הָלוֹךְ יֵלֶךְ וּבָכָה נִשָּׂא מִשָּׁף-הַזֶּרַע בָּא-יָבֵא בְרִנָּה נִשָּׂא אֶלְמָתִיו.

האם תמונת הזורעים ונושא האלומות היא חלק מן הדימוי או המדומה?

מדוע בוכה הזורע ומדוע בא נושא האלומות ברינה?

מה בין תמונת הזריעה לתמונת השיטפון?

מה הקשר בין כל זה לשיבת ציון?

מה הסכנה או המחיר האפשרי בשדה?

מה החוויה הכללית המצטיירת מתמונת קציר זו?

שאלות נוספות שברצוני לשאול

תמונת קציר 5 # קציר התירס

פיטר ברויגל האב, קציר התירס 1565

מה התחושה הכללית שמייצר הצורך? כיצד מייצרים הצבעים בציור תחושה זו?

מה מקומו של האדם בתמונה? מה מבקש ברויגל לומר בזאת?

מה יוצא דופן בתמונה? מה פשר חריגה זו?

האם תמונה זו מבקשת לומר דבר מה רחב יותר? מה?

תמונת קציר 6 # רחל, ספיח

ספיח/רחל

הן לא חרשתי, גם לא זרעתי, לא התפללתי על המטר. ופתע, ראה-נא! שדותי הצמיחו דגן ברוך שמש במקום דרדר. האם הוא ספיח תנובות מקדם, חטי חדנה הם, קצירים מאז?	אשר פקדוני בימי העני, בקעו עלו בי בארץ רז. שגשגנה, שגינה, שדמות הפלא שגשגנה, שגינה, וגמלנה חיש! אני זוכרת דברי הנחם: תאכלו ספיח ואף סחיש.
---	--

(מתוך "רחל: שירים מכתבים רשימות קורות חייה", בעריכת אורי מילשטיין, תל אביב: זמורה ביתן, תשמ"ה 1985)

מה פעולות שמדמה רחל שעושה הקוצר בטרם יקצור?

מה מקומו של האדם בשיר? מה מבקשת רחל לומר?

מה יוצא דופן בתמונה? מה פשר חריגה זו?

האם תמונה זו מבקשת לומר דבר מה רחב יותר? מה?

מילון מונחי הקציר:

קציר - פעולת חיתוך השיבולים הבשלות בשדה. את הקציר יש לעשות בבת אחת ככל האפשר פן תתקלקל התבואה.

מגל - סכין מעוגל המשמש לקציר התבואה. מגל יד בעל ידית ולהב קצר או מגל מלא בעל מוט ארוך ולהב ארוך. על המגל להיות חד מאוד כדי שיוכל לקצור בתנועה אחת.

ספיח - שיבולת הגדלה מעודפי התבואה שבשדה, שנה לאחר שנקצר, מבלי שנזרעה בכוונה.

סחיש - ספיחי השנה השנייה.

אלומה- צרור שיבולים שטרם נקצרו.

עומר- צרור שיבולים לאחר קצירתם (משמש גם כמידת נפח המצטברת מכמות הגרעינים בעומר ממוצע).

שיבולים- קני החיטה והגרעינים שעליהם.

לקט- אחת ממתנות העניים: זכותם של העניים ללקט את השיבולים ששומטים הקוצרים ולא נאלמו.

פאה- אחת ממתנות העניים- חובת הבעלים לא לקצור את השדה כולו אלא להשאיר חלק מסוים מן השדה כדי שאותו יקצרו העניים.

חלקת השדה- שדה מעובד בבעלות פרטית.

הזמנה ליצירה

יצירה עם מילים

בחר מילה אחת ממילון הקציר ושתול אותה בתוך תיאור של פעולה יומיומית.
תאר תמונת קציר מבלי לעשות שימוש באף אחת ממילות המילון
דמיון: מה חשה השיבולת? כיצד חש המגל?
מה מרגיש העומר? שתף בתיאור.

יצירה חזותית

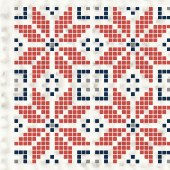
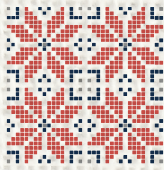
צייר את השדה מנקודת המבט של השיבולת
מהם הצבעים המאפיינים תמונת קציר? נסה לצייר תמונת קציר ללא צבעים אלה
צייר שיבולת, מגל או קוצר בהקשר אחר, יומיומי או עירוני.

יצירה בתנועה

נסה לשחזר את תנועות הקוצר
כיצד מגיבה השיבולת להתקרבות הקוצרים
שכב על הקרקע ודמה את המתחרש בשדה כולו

הזמנה להתבוננות

הקציר הוא רגע שיא שקודמות לו הכנות רבות ומדוקדקות, לקחי שנים רבות של עבודה חקלאית.
איזה רגע בחיך דומה לקציר? מהו "קציר" מוצלח ברגע זה? למי תודה ולמי ברכה שהביאו
אותך לרגע זה? איך תלמד את הדורות הבאים "לקצור" היטב?
עכשיו שהתעמקנו בנושא הקציר, מה קשר בין השם "חג הקציר" לשמותיו הנוספים של החג
ולמתן תורה?

חג אחד שמות נביס

ליחוד מפתח בעקבות מילת רוח

ענת אייזנר :: רכות פרויקטים בספרייה הלאומית ומפתחת קופסאות בריחה

לחג השבועות יש הרבה שמות - שבועות, חג מתן תורה, חג הקציר, יום הביכורים, עצרת (וזה אפילו לא הכל). למה צריך כל כך הרבה שמות לחג אחד? השמות השונים מבטאים משמעויות שונות ומגוונות של החג, דרכים שונות להתייחס אליו, ולהתחבר אליו דרכם.

✿ האם יש לכם שם שני או שם חיבה? מה השמות הנוספים יכולים לשקף?

בואו נצא למסע בין שמות החג - נכיר אותם וננסה להבין מה המשמעות שלהם.

שבועות - חג בלי תאריך

מתי חל חג השבועות? למרבה ההפתעה, התאריך שבו אנו חוגגים אותו - ו' בסיוון - לא מופיע בתורה. אז איך יודעים מתי לחגוג? זה דווקא כן כתוב - שבעה שבועות אחרי היום הראשון של חול המועד פסח:

ויקרא כ"ג, ט"ו

"וּסְפַרְתֶּם לָכֶם ... מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה."

איזה מין חג זה אם כן? אין לו ממש תאריך, וגם לא שם אמיתי (החג שחל שבעה שבועות אחרי פסח, זה כמו לקרוא לילד - האח השלישי של בעז. קצת מעליב אפילו). אפשר לראות בשבועות את הסיום של חג הפסח, ולא חג נפרד.

אבל בהרבה מובנים שבועות הוא ההיפך מפסח. זהו החג היחיד שהקורבן בו הוא חמץ. פסח מסמל התחלה של תקופה, ושבועות את סיומה.

✿ פסח היה די מזמן, אתם עוד זוכרים איך חגגתם אותו? יש משהו מאוירת הפסח שהייתם חוזרים עליו גם עכשיו?

✿ להיות לא לגמרי ייחודי אלא חלק ממה שהו אחר - מתי זה טוב ומתי לא כל כך?

ראש השנה שבוע בוקלעב פונעם

שחקו 7 בום שירים: בחרו שיר שכולכם מכירים היטב (אולי "הנני מוכן ומזומן" של ספירת העומר) כל משתתף אומר בתורו מילה אחת של השיר על פי הסדר, אבל במקום כל מילה שביעית צריך לזכור להגיד "בום".

עצרו! עצרת לפנים!

במשנה מכונה חג השבועות בשם עצרת: "בארבעה פרקים העולם נידון: בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה..." (משנה, מסכת ראש השנה, פרק א' משנה ב').

רגע, כבר יש חג אחר שנקרא ככה, לא? שמחת תורה נקרא בתורה "שמיני עצרת" - בסוכות חוגגים שבעה ימים, והיום השמיני הוא חג נוסף, יום נוסף של שמחה אחרי החג. לא יושבים בו בסוכה, לכן הוא לא ממש חלק, אבל הוא גם לא לגמרי נפרד ממנו. גם שבועות הוא יום נוסף של שמחה בסיומו של חג. מה? איזה חג? חג הפסח. שוב אנחנו רואים את הקשר בין פסח לשבועות.

אבל המשנה המכנה את שבועות עצרת מעניקה לו משמעות נפרדת וייחודית - עצרת היא לא סתם יום שמחה, אלא יום דין! יום שבו יוכרע כמה פירות יתנו העצים בשנה הקרובה.

✿ אם הייתם יכולים לקבוע יום נוסף למחשבה ועיבוד אחרי חג או אירוע כלשהו - מתי הייתם קובעים אותו?

✿ ידעתם שראש השנה הוא לא יום הדין היחיד לאורך השנה? לקראת כל עונה חקלאית יש יום דין. היום הם פחות משמעותיים לנו. אם הייתם יכולים לקבוע יום דין חדש (לא במקום ראש השנה, בנוסף לו) מתי הייתם קובעים אותו? בתחילת עונת הבגרויות? אולי בתחילת שנת המס?

ראש חטא - מה משמעות המילה עצרת?

קציר בקיצור

קציר זו עבודה קשה, איך יכול להיות חג של קציר? מי שמח לעבוד? בתקופה של חג הקציר מסתיימת עונת הקציר, ובעצם השנה החקלאית כולה - שכללה חריש, זריעה וציפייה לגשם וקציר ארוך. החיטים הקצורות מונחות בשדות ערימות, והחקלאים מביטים בהן מרוצים, ורוצים לחגוג. איך חוגגים את הקציר? אולי בתהלוכה יפה עם זרי שיבולים? אולי בסעודה חגיגית? הכל נכון, אבל לא מספיק. התורה

מצווה אותה לחגוג בנתינה למי שאין לו! מיד אחרי הציווי על חג הקציר מזכירה לנו התורה:

ויקרא כג, כב

"וּבְקַצְרְכֶם אֶת קְצִיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֶךְ בְּקַצְרְךָ וְלִקַּט קְצִירְךָ לֹא תִלְקַט לְעֹנִי וְלִגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם".

✿ בסוף עונת הקציר החקלאים מרגישים סיפוק ורוצים לחגוג. הרגשתם פעם סיפוק בסיומה של עבודה קשה? חגגתם בצורה כלשהי?

✿ רובנו לא חקלאים היום, איך אפשר לשלב בחג שלנו נתינה וסיוע לאחרים?

ראש לפתח

"הזורעים בדמעה ברינה יקצרו" (תהילים קכו, ה)

הפסוק הזה, שהפך לפתגם, מתאר שתי עבודות חקלאיות ושני רגשות. מה הקשר בין העבודה החקלאית לרגש? מה משמעות הביטוי?

מתן תורה – המסע של משה

מתי ניתנה התורה? גם התאריך הזה לא כתוב בתורה. אז איך אנחנו יודעים מתי לחגוג? מחשבים... וכמו הרבה חישובים, זה לא חישוב פשוט. חודש וחצי אחרי יציאת מצרים, בא' בסיון, הגיעו בני ישראל למדבר סיני. ומה קרה מראש חודש סיוון ועד ו' סיון? הייתם פעם שליחים של שני אנשים שלא דברו זה עם זה שירות? רצתם מאחד לשני והעברתם איזה מסר, ואז חזרתם לשאול משהו ושוב? אם כן, ודאי תזדהו עם... משה רבינו! בתאריך ב' בסיון משה רבינו עלה להר סיני. ומה קרה כשהגיע למעלה? הוא התבקש לרדת בחזרה, ולשאול את בני ישראל אם הם רוצים לכרות ברית עם האֱלֹהִים. משה יורד, ובני ישראל עונים לו שהם מסכימים. לכן למחרת, בתאריך ג' בסיון, משה שוב עולה אל ההר, ונאמר לו להגיד לעם להתכונן למשהו גדול שיקרה בעוד שלושה ימים: "וְהָיוּ נְכִיזִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי" (שמות יט, יא), שהוא ו' בסיון. ומה קרה ביום השלישי? "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיט הַבָּקָר וַיְהִי קֶלֶת וּבְרָקִים וַעֲנָן כָּבֵד עַל הָהָר וְקוֹל שֹׁפָר חָזַק מְאֹד" (שם, טז). משה עלה שוב אל הר סיני (בפעם השלישית!) - וקיבל את לוחות הברית ועליהם עשרת הדברות.

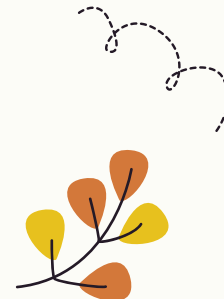
✿ מה דעתכם, קבלת התורה והמצוות - זו סיבה לחגיגה בכלל? לא היה קל יותר בלעדיהם?

✿ איזו מצווה אתם אוהבים במיוחד?

ראש לשיר

המשוררת זלדה כתבה:
לא ארחף בחלל
משולחת רסן
פן יבלע ענן
את הפס הדקיק שבליבי
שמפריד בין טוב לרע.
אין לי קיום
בלי הברקים והקולות
ששמעתי בסיני.

שירי זלדה, תל אביב תשמ"ה, עמ' 215

✿ המשוררת לא מדברת על התורה, אלא על הברקים והקולות. המעמד עצמו. מה המשמעות שלו על פי השיר?

✿ האם יש דבר שאין לכם קיום בלעדיו? שמגדיר עבורכם מה טוב ומה רע?

יום הביכורים

הילד הראשון במשפחה הוא בכור. הפרי הראשון שמבשיל על העץ בכל שנה, גם הוא בכור. ביכורים הם הפירות הבכורים, הראשונים, של העץ. כשבית המקדש היה קיים, הייתה מצווה מיוחדת שאפשר היה להתחיל לקיים מחג הביכורים (ועד שהפירות האחרונים בשלים, בערך בחנוכה) - מצוות הבאת ביכורים. את הפירות הראשונים של העונה, שחיכינו להם כל כך, לא אוכלים אלא מסמנים, וכשקוטפים אותם, מביאים אותם לירושלים.

✿ למה לא לאכול את הפירות שחיכינו להם כל כך? מה הבאתם לבית המקדש יכולה לסמל?

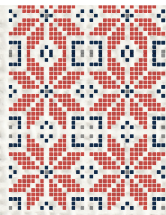
✿ האם ויתרתם פעם על משהו שהיה חשוב לכם? למה? מה הרגשתם - אכזבה או גם סיפוק?

[illegible]

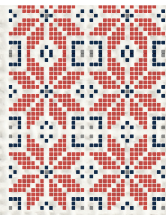
ნიპონ

אחרי כל זה, תרצו אולי להמציא לחג השבועות שם משלכם? מה הוא מסמל עבורכם? איך הייתם מכנים אותו?

פרק א' ויהי, בימי שפוט השפטים, ויהי רעב, בארץ; וילך איש מבית לחם יהודה, לגור בשדי מואב--הוא ואשתו, ושני בניה. ב ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני-בניה מכלון וכליון, אפרתים--מבית לחם, יהודה; ויבאו שדי-מואב, ויהיו-שם. ג וימת אלימלך, איש נעמי, ותשארה היא, ושני בניה. ד וישאו להם, נשים מאביות--שם האחת ערפה, ושם השנית רות; וישבו שם, כעשר שנים. ה וימתו גם-שניהם, מכלון וכליון; ותשארה, האשה, משני ילדיה, ומאשה. ו ותקם היא וכלתיה, ותשב משדי מואב: כי שמעה, בשדה מואב--כי-פקד יהוה את-עמו, לתת להם לחם. ז ותצא, מן-המקום אשר היתה-שמה, ושתי כלותיה, עמה; ותלכנה בדרך, לשוב אל-ארץ יהודה. ח ותאמר נעמי, לשתי כלתיה, לכנה שבנה, אשה לבית אמה; יעשה (יעש) יהוה עמכם חסד, כאשר עשיתם עם-המתים ועמדי. ט יתן יהוה, לכם, ומצאן מנוחה, אשה בית אישה; ותשק להן, ותשאנה קולן ותבכינה. י ותאמרנה-לה: כי-אתה נשוב, לעמה. יא ותאמר נעמי שבנה בנתי, למה תלכנה עמי: העוד-לי בנים במעי, והיו לכם לאנשים. יב שבנה בנתי לכן, כי זקנתי מהיות לאיש: כי אמרתי, יש-לי תקנה--גם הייתי הלילה לאיש, וגם ילדתי בנים. יג הלהו תשבנה, עד אשר יגדלו, הלהו תעגנה, לבלתי היות לאיש; אל בנתי, כי-מר-לי מאד מפם--כי-יצאה בי, ד-יהוה. יד ותשנה קולן, ותבכינה עוד; ותשק ערפה לחמותה, ורות דבקה בה. טו ותאמר, הנה שבה יבמתה, אל-עמה, ואל-אלהיה; שובי, אחרי יבמתה. טז ותאמר רות אל-תפגעי-בי, לעזובי לשוב מאחרי: כי אל-אשר תלכי אלה, ובאשר תליני אלין--עמה עמי, ואלהיה אלהי. יז באשר תמותי אמות, ושם אקבר; כה יעשה יהוה לי, וכה יוסיף--כי המות, יפריד ביני ובינה. יח ותרא, כי-מתאמצת היא ללכת אתה; ותחדל, לדבר אליה. יט ותלכנה שתיהם, עד בואנה בית לחם; ויהי, כבואנה בית לחם, ותהם כל-העיר עליהן, ותאמרנה הזאת נעמי. כ ותאמר אליהן, אל-תקראנה לי נעמי: קראו לי מרא, כי-המר שדי לי מאד. כא אני מלאה הלכתי, וריקם השיבני יהוה; למה תקראנה לי, נעמי, ויהוה ענה בי, ושדי הרע לי. כב ותשב נעמי, ורות המואביה כלתה עמה, השבה, משדי מואב; והמה, באו בית לחם, בתחלת, קציר שערים.

פרק ב' א ונעמי מידע (מודע) לאישה, איש גבור חיל--ממשפחת, אלימלך: ושמו, בעז. ב ותאמר רות המואביה אל-נעמי, אלה-נא השדה ואלקטה בשבלים--אחר, אשר אמצא-חן בעיני; ותאמר לה, לכי בתי. ג ותלה ותבוא ותלקט בשדה, אחרי הקוצרים; ויקר מקרה--חלקת השדה לבעז, אשר ממשפחת אלימלך. ד והנה-בעז, בא מבית לחם, ויאמר לקוצרים, יהוה עמכם; ויאמרו לו, יברכה יהוה. ה ויאמר בעז לנערו, הנצב על-הקוצרים: למי, הנערה הזאת. ו ויען, הנער הנצב על-הקוצרים--ויאמר: נערה מואביה היא, השבה עם-נעמי משדי מואב. ז ותאמר, אלקטה-נא ואספתי בעמרים, אחרי, הקוצרים; ותבוא ותעמוד, מאז הבקר ועד-עתה--זה שבתה הבית, מעט. ח ויאמר בעז אל-רות הלוא שמעת בתי, אל-תלכי ללקט בשדה אחר, וגם לא תעבורי, מזה; וכה תדבקין, עם-נעמתי. ט עיניה בשדה אשר-יקצרו, והלכת אחריהן--הלוא צויתי את-הנערים, לבלתי נגעה; וצמת, והלכת אל-הכלים, ושתי, מאשר ישאבון הנערים. י ותפל, על-פניה, ותשתחו, ארצה; ותאמר אליו, מדוע מצאתי חן בעיני להפירני--ואנכי, נכריה. יא ויען בעז, ויאמר לה--הגד הגד לי כל אשר-עשית את-חמותה, אחרי מות אישה; ותעזבי אביה ואמה, וארץ מולדתה, ותלכי, אל-עם אשר לא-ידעת תמול שלשום. יב ישלם יהוה, פעלה; ותהי משפחתה שלמה, מעם יהוה אלהי ישראל, אשר-באת, לחסות תחת-כנפיו. יג ותאמר אמצא-חן בעיניה אדני, כי נחמתני, וכי דברת, על-לב שפחתה; ואנכי לא אהיה, כאחת שפחתיה. יד ויאמר לה בעז לעת האכל, גשי הלבם ואכלת מן-הלחם, וטבלת פתה, בחמץ; ותשב, מצד הקוצרים, ויצבט-לה קלי, ותאכל ותשבע ותתר. טו ותקם, ללקט; ויצו בעז את-נערו לאמר, גם בין העמרים תלקט--ולא תכלימוה. טז וגם של-תשלו לה, מן-הצבתיים; ועזבתם ולקטה, ולא תגערו-בה. יז ותלקט בשדה, עד-הערב; ותחבט את אשר-לקטה, ויהי כאיפה שערים. יח ותשא ותבוא העיר, ותרא חמותה את אשר-לקטה; ותתן-לה, את אשר-הותרה, משבעה. יט ותאמר לה חמותה איפה לקטת היום, ואנה עשית--יהי מכירה, ברוה; ותגד לחמותה, את אשר-עשתה עמו, ותאמר שם האיש אשר עשיתי עמו היום, בעז. כ ותאמר נעמי לכלתה, ברוה הוא ליהוה, אשר לא-עזב חסדו, את-החיים ואת-המתים;

ותאמר לה נעמי, קרוב לנו האיש--מגאלנו, הוא. כא ותאמר, רות המואביה: גם כי-אמר אלי, עם-הנערים אשר-לי תדבקין, עד אם-כלו, את כל-הקציר אשר-לי. כב ותאמר נעמי, אל-רות כלתה: טוב בתי, כי תצאי עם-נערותי, ולא יפגעו-בה, בשדה אחר. כג ותדבק בנערות בעז, ללקט--עד-כלות קציר-השערים, וקציר החטים; ותשב, את-חמותה.

פרק ג' א ותאמר לה, נעמי חמותה: בתי, הלא אבקש-לה מנוח אשר ייטב-לה. ב ועתה, הלא בעז מדעתנו, אשר היית, את-נערותי; הנה-הוא, זרה את-גרון השערים--הלילה. ג ורחצת וסכת, ושמת שמלתך (שמלתה) עליה--וירדתי (וירדת) הגרון; אל-תנדעי לאיש, עד כלתו לאכל ולשתות. ד ויהי בשכבו, וידעת את-המקום אשר ישכב-שם, ובאת וגלית מרגלתיו, ושכבתי (ושכבת); והוא יגיד לה, את אשר תעשין. ה ותאמר, אליה: כל אשר-תאמרי (אלי), אעשה. ו ותרד, הגרון; ותעש, ככל אשר-צוהה חמותה. ז ויאכל בעז וישת, וייטב לבו, ויבא, לשכב בקצה הערמה; ותבא בלט, ותגל מרגלתיו ותשכב. ח ויהי ברחצי הלילה, ויחרד האיש וילפת; והנה אשה, שכבת מרגלתיו. ט ויאמר, מי-את; ותאמר, אנכי רות אמתה, ופרשת כנפך על-אמתה, כי גאל אתה. י ויאמר, ברוכה את ליהוה בתי--היטבת חסדה האחרון, מן-הראשון; לבלתי-לקח, אחרי הבחורים--אם-דל, ואם-עשיר. יא ועתה, בתי אל-תיראי, כל אשר-תאמרי, אעשה-לה: כי יודע כל-שער עמי, כי אשת חיל את. יב ועתה כי אמנם, כי אם () גאל אנכי, וגם יש גאל, קרוב ממני. יג ליני הלילה, והיה בבקר אם-יגאלה טוב יגאל, ואם-לא יחפץ לגאלה וגאלתינה אנכי, חי-יהוה; שכבי, עד-הבקר. יד ותשכב מרגלותיו, עד-הבקר, ותקם, בטרם (בטרם) יפיר איש את-רעהו; ויאמר, אל-ינדע, כי-באה האשה, הגרון. טו ויאמר, הבי המטפחת אשר-עליה ואחזי-בה--ותאחז בה; וימד שש-שערים וישת עליה, ויבא העיר. טז ותבוא, אל-חמותה, ותאמר, מי-את בתי; ותגד-לה--את כל-אשר עשה-לה, האיש. יז ותאמר, שש-השערים האלה נתן לי: כי אמר (אלי), אל-תבואי ריקם אל-חמותה. יח ותאמר, שבי בתי, עד אשר תדעין, איך יפל דבר: כי לא ישקט האיש, כי-אם-כלה הדבר היום.

פרק ד' א ובעז עלה השער, וישב שם, והנה הגאל עבר אשר דבר-בעז, ויאמר סורה שבה-פה פלני אלמני; ויסר, וישב. ב ויזקח עשרה אנשים, מזקני העיר--ויאמר שבו-פה; וישבו. ג ויאמר, לגאל, חלקת השדה, אשר לאחינו לאלימלך: מכרה נעמי, השבה משדה מואב. ד ואני אמרתי אגלה אונג לאמר, קנה נגד הישבים ונגד זקני עמי--אם-תגאל גאל, ואם-לא יגאל הגידה לי ואדע (ואדעה) כי אין זולתה לגאול ואנכי אחריה; ויאמר, אנכי אגאל. ה ויאמר בעז, ביום-קנותה השדה מיד נעמי; ומאת רות המואביה אשת-המת, קניתי (קניתי)--להקים שם-המת, על-נחלתו. ו ויאמר הגאל, לא אוכל לגאול- (לגאל-) לי--פן-אשחית, את-נחלתי; גאל-לה אתה את-גאלתי, כי לא-אוכל לגאל. ז וזאת לפנים בישראל על-הגאלה ועל-התמורה, לקים כל-דבר, שלף איש נעלו, ונתן לרעהו; וזאת התעודה, בישראל. ח ויאמר הגאל לבעז, קנה-לה; וישלף, נעלו. ט ויאמר בעז לזקנים וכל-העם, עדים אתם היום, כי קניתי את-כל-אשר לאלימלך, ואת כל-אשר לכליון ומחלו--מיד, נעמי. י וגם את-רות המואביה אשת מחלו קניתי לי לאשה, להקים שם-המת על-נחלתו, ולא יפרת שם-המת מעם אחיו, ומשער מקומו: עדים אתם, היום. יא ויאמרו כל-העם אשר-בשער, והזקנים--עדים; יתן יהוה את-האשה הבאה אל-ביתה, כרחל וכלאה אשר בנו שתייהם את-בית ישראל, ויעשה-חיל באפרתה, וקרא-שם בבית לחם. יב ויהי ביתה בבית פרץ, אשר-ילדה תמר ליהודה--מן-הזרע, אשר יתן יהוה לה, מן-הנערה, הזאת. יג ויזקח בעז את-רות ויתה-לו לאשה, ויבא אליה; ויתן יהוה לה הריון, ויתלד בן. יד ותאמרנה הנשים, אל-נעמי, ברוך יהוה, אשר לא השבית לה גאל היום; ויקרא שמו, בישראל. טו והיה לה למשיב נפש, ולכלכל את-שיבתה: כי כלתה אשר-אהבתה, ילדתה, אשר-היא טובה לה, משבעה בנים. טז ותקח נעמי את-הילד ותשתהו בחיקה, ויתה-לו לאמנת. יז ותקראנה לו השכנות שם לאמר, ילד-בן לנעמי; ותקראנה שמו עובד, הוא אבי-ישי אבי דוד. {פ} יח ואלה תולדות פרץ, פרץ הוליד את-חצרון. יט וחצרון הוליד את-רם, ורם הוליד את-עמינדב. כ ועמינדב הוליד את-נחשון, ונחשון הוליד את-שלמה. כא ושלמון הוליד את-בעז, ובעז הוליד את-עובד. כב ועבד הוליד את-ישי, וישי הוליד את-דוד. {ש}

צֹהַר בַּמַּסְפָּרִים | תשפ"ג - 2023

מבטיח את עתידה היהודי של מדינת ישראל

220,000+ חגים

מעל 220,000 משתתפים בכל שנה חוגגים עמו במנייני תפילה בחגי ישראל בכל רחבי הארץ באווירה מאירת פנים ומכילה ומחזקים את הקשר עם המורשת

129,000+ שורשים

עולים ובני משפחותיהם הוכיחו את יהדותם ובזכות זה שמרו על זהותם היהודית ועל חלקם בשרשרת הדורות

330+ כשרות

מערך כשרות בפרסה ארצית. למעלה מ-10 מיליון מנות כשרות נוספות בשנה בבתי אוכל בישראל

בת מצווה

סדרת מפגשים אישיים וחיייתיים עם מדריכות בת מצווה של צהר, שמתכננת יחד עם הנערה לקראת מעבר משמעותי מילדות לבגרות

3,200+ בר מצווה

ליווי והדרכה של בני מצווה ומשפחותיהם עם מדריכים של צהר לקראת טקס מרגש, ערכי ומלא משמעות

340+ צהר עד מאה ועשרים

ייעוץ הלכתי-אתי לחולה ולבני המשפחה. הקו החם מאויש ע"י צוות רבנים ונשות מקצוע מהתחום הטיפולי, שיפגשו אתכם בכל מקום שתבחרו

152,000+ חתונה יהודית

מעל 143,000 כלות וחתנים בחרו להשתמש בשירותי צהר לנישואין על מנת לקיים טקס נישואין הלכתי משמעותי

1,500+ מתנדבים

מתנדבים ופעילים המקדישים מזמנם היקר למען עם ישראל

פריון הבן

עריכת הטקס הנדיר והמרגש של פריון הבן עם כהנים מתנדבים של צהר

38 מועצת רבני צהר

פורום מרכזי לדיון בנושאים מהותיים. החלטות המועצה משפיעות על עיצוב יחסי דת מדינה וחברה בישראל

1,300+ שבת בשביל ישראל

שבילסטים צעירים, חילונים ודתיים, עושים שבת ביחד

300+ השתלמות רבני קהילות

תכניות לפיתוח אישי, מקצועי ורוחני של רבני קהילות ונשותיהם

מרכז האתיקה

140,000+ קידום התנהגות אתית-יהודית ציבורית ופרטית ברוח תורת ישראל

4,600+ הסכמאהבה

הסכם קדם נישואין למניעת עגינות שמבוסס על ערכי שיון וכבוד וזוכה להכרה הלכתית ומשפטית

קידושישי

10,500+ קהילות משותפות של דתיים וחילונים מקבלות שבת מסורתית-ישראלית

15,000+ כנס הקיץ

דיונים על נושאים בוערים בחברה הדתית בישראל. כנס היברידי - פיזי ודיגיטלי

4,700+ צהר לאבלים

רבני צהר מלווים בהתנדבות משפחות אבלים לקראת הלוויה, במהלכה ובתקופה שאחריה. רבני צהר יוכלו גם לומר קדיש אחרי יקיריהם